

РЕЗЮМЕТА

гл. асистент ИСКРА ЦАНКОВА ПЕТКОВА, дп

във връзка с участие в конкурс за доцент по 05.07.01 „Теория на възпитанието и дидактика” в сектор „Социални и фармацевтични грижи” към Медицински колеж в Медицински университет – Плевен, обн. в ДВ бр. 54/21.06.2013 год.

№ 1

Петкова, И. Автореферат - Груповата работа с деца от 3 до 7 години, отглеждани и възпитавани в дом за деца, като условие и фактор за ресоциализация. Специализиран научен съвет по педагогика при ВАК, СУ “Св. Климент Охридски”, Факултет по педагогика. София. **2009**

СПЕЦИАЛИЗИРАН НАУЧЕН СЪВЕТ ПО ПЕДАГОГИКА ПРИ ВАК
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ ПО ПЕДАГОГИКА

ИСКРА ЦАНКОВА ПЕТКОВА

**ГРУПОВАТА РАБОТА С ДЕЦА ОТ 3 ДО 7
ГОДИНИ, ОТГЛЕЖДАНИ И ВЪЗПИТАВАНИ В
ДОМ ЗА ДЕЦА, КАТО УСЛОВИЕ И ФАКТОР
ЗА РЕСОЦИАЛИЗАЦИЯ**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на ДИСЕРТАЦИЯ за присъждане на образователната и
научна степен “ДОКТОР”
по научната специалност
“Теория на възпитанието и дидактика”
шифър № 05.07.01.

София, 2009 г.

Въпросът за социализацията и ресоциализацията на 3-7-годишните деца, отглеждани и възпитавани в дом за деца, лишени от родителска грижа е актуален защото развитието на детето в тази възраст търпи най-голяма динамика, а възпитателното взаимодействие се осъществява в отсъствието на семейството, като основен фактор за развитието на детето. Една от основните задачи на специализираната институция е да формира и подготви детето за връщането му в естествената му социална среда, в семейството или да го подготви за нормален живот в социума.

Разгледани са **особеностите на децата** настанени в институцията, които се изразяват в: проявява на агресия или липса на доверие у възрастния; беден познавателен опит за възрастта си, но познаване на някои асоциални форми на поведение; ограничено общуване с връстници и възрастни, поради беден речник. Посочени са **нерешените проблеми в институциите** свързани с: цялостната организация на институцията; реализацията на възпитателните ѝ функции; възпитанието на детето от предучилищна възраст в условията на груповата дейност, организирана в специализираната институция. Отделено е особено внимание на **феномена група** и спецификата на груповата работа с деца. Изяснени са основни **понятия** свързани с процеса на ресоциализация, а именно: социализация, ресоциализация, социална адаптация, реадaptация.

На базата на обстойния теоретичен анализ е разработена **методика на изследване**. За измерване на получените резултати на децата са използвани методите: оценъчни упражнения; целенасочено наблюдение; беседа-разговор; анализ на детска рисунка. С методите **анкета и интервю** по темата се изследва мнението на: специалисти които работят в специализираните институции; ключови социални работници; учители от общообразователни училища, в които учат деца от двата дома; родители на деца, които са пребивавали в домовете.

Анализирани са резултатите от констатиращото и преобразуващото изследване на двете групи деца (контролна и експериментална) по показатели за: битови умения и навици; знания за околния свят; умения за решаване на поставена задача; умения за общуване; умения за личностна изява в група.

Разработен е **модел за ресоциализация на деца в неравностойно социално положение в условията на груповата работа**. *Целта* на модела е децата да усвояват социални норми и правила в условията на сътрудничество и взаимодействие. Целта се реализира като съдържанието на груповата работа се структурира на базата на *принципи*, които са в зависимост от: особеностите на детското развитие; ролята и значението на водещата игрова дейност; спецификата на потребностите на детето. В *съдържателно направление* моделът включва: разработване на вътрешно нормативна база на институцията; организация на подкрепяща детето среда; провеждане на перманентна квалификация с персонала. Компоненти на модела са основни форми за груповата организация: *утринна среща и ателие*.

В процеса на работа се прилагат **групови модели** за работа в тренинг група, група за терапия с изкуство, група за танцова терапия.

Широко използвани методи за групова работа с децата са невербалните методи, мозъчната атака, разказът, беседата, ролевата игра и дидактичните игри. Определени са **условията за оптимално функциониране на груповата работа** които включват: диагностика; проектиране и прогнозиране на цялостното развитие; реализиране на планираните дейности; анализ на постигнатите резултати; планиране на предстоящата дейност по посока на подготовката на детето за ресоциализация.

Ключови думи: дете, ресоциализация, групова работа, модел, методи.

Pietkova, I. [Петкова, И.] Особенности групповых форм и методов работы с детьми 3-7 лет из детского дома. В: Zacharuk, T. Red. *Paradygmaty współczesnej pedagogiki*, Część 1. Siedlce: Elpil; 2009. с. 283-289. ISBN 978-83-923928-5-9

Специфичните особености на децата от предучилищна възраст и доминиращата роля на игровата дейност, определят особености в подбора и реализацията на **формите и методите** на групова работа, които водят до значими резултати в личностното развитие на детето.

В доклада са разгледани **общите изисквания**, които включват: подборът им в зависимост от спецификата на общуването в процеса на педагогическото взаимодействие; съдействието им за активно преработване на информацията в съзнанието на детето; емоционално съпреживяване на информацията; изпробване на знанията в житейска ситуация и формиране на активна жизнена позиция.

Специфичните изисквания са очертани като: приоритет на водещата игрова дейност; нагледност; динамика и разнообразие в дейността. Разгледани са особеностите на работа с методи от груповата психотерапия, като са представени модели за работа в **тренинг група, ролева игра, групи за терапия с изкуство, група за танцова терапия.**

Ключови думи: деца, форми и методи, изисквания, групи.

Special features of group forms and methods of work with children from Public foster care home, age 3-7

The special features of children in pre-school age and the dominating role of play activity determine specifics in selection and realization of **forms and methods** of group work that lead to significant results in personal development of the child.

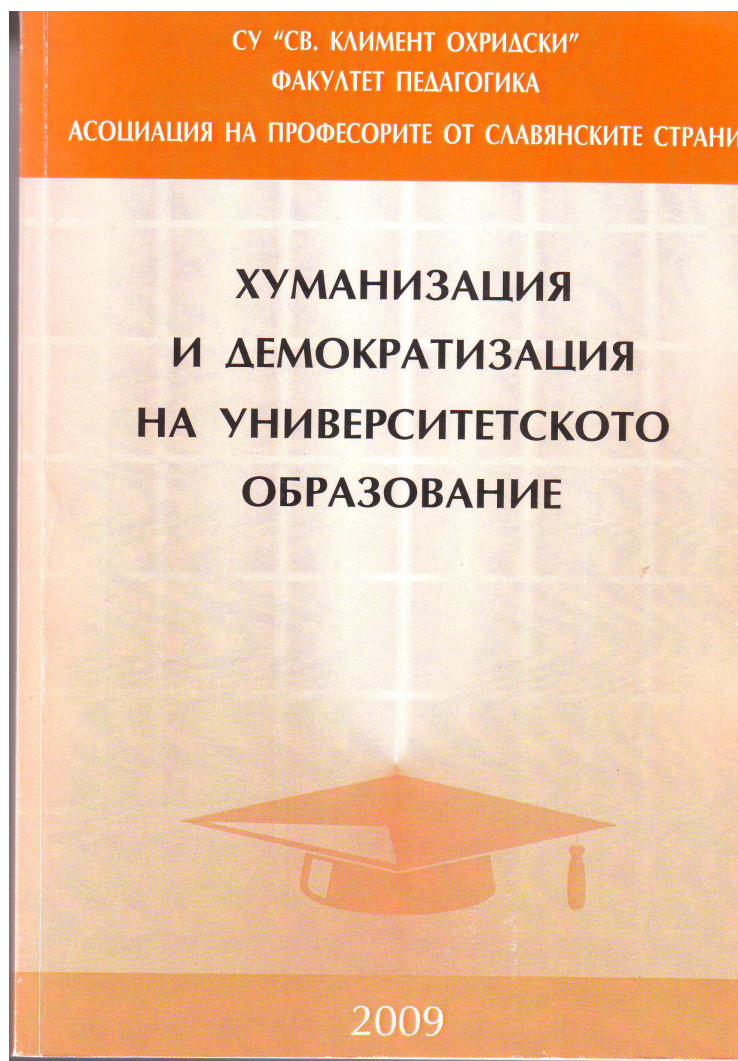
In the paper are presented **general requirements** that include: selection depending on specifics of communication in the process of educational interaction; cooperation for active processing of information in the child's mind; emotional experiencing of the information; testing knowledge in real life situation and forming an active life position.

The special requirements are outlined as: priority of lead play activity; illustrative examples; dynamics and diversity of the activity.

The special features of the work using methods of group psychotherapy are viewed, and work models in **training group, role game, arts therapy groups, dance therapy groups** are presented.

Key words: children, forms and methods, requirements, groups.

Петкова, И. Превенция на девиантното поведение на деца, отглеждани и възпитавани в специализирана институция. В: *Хуманизация и демократизация на университетското образование: Сборник научни статии*, кн. 4. Габрово: ЕКС-ПРЕС; 2009. с. 476-479. ISBN 978-490-072-4

Въпросът за превенция на девиантното поведение на децата настанени в специализирани институции е актуален още за децата в предучилищна възраст.

Трудностите им в общуването, невъзможността им да усвояват правни и морални норми на поведение в обществото води до възможности за проява на девиантно поведение. Тези трудности се обуславят от условията на живот и липсата на целенасочено, организирано възпитателно взаимодействие с детето преди постъпването му в специализираната институция.

Условията за превенция на девиантно поведение на деца, отглеждани и възпитавани в специализирана институция включват организиране и реализиране

на системно и целенасочено педагогическо взаимодействие, с цел развитие и усвояване на социални норми на поведение.

Ключови думи: деца, превенция, девиантно поведение, норми на поведение.

Conditions for prevention of deviant behavior in children, brought up and educated in specialized institution

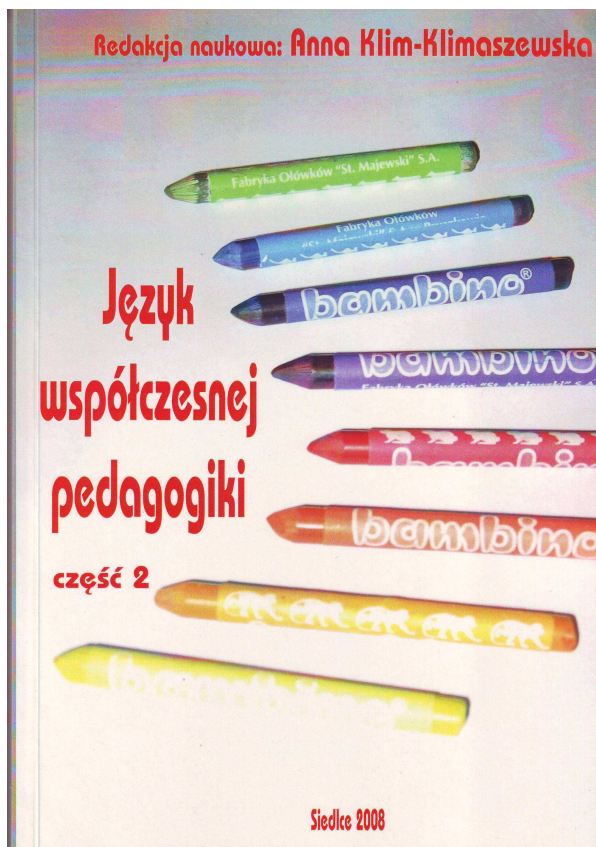
The issue of prevention of deviant behavior in children, brought up and educated in specialized institution is important from their pre-school age.

Difficulties in communication, impossibility to acquire legal and moral norms of behavior in the society lead to possibility of deviant behavior manifestation. These difficulties are determined by the conditions of life and lack of purposive and organized educational interaction with the child before his/her admission to a specialized institution.

Conditions considered for the prevention of deviant behavior are the organization of purposive educational interaction with the child, in the environment of the specialized institution, aiming development and mastering social norms of behavior.

Key words: children, prevention, deviant behavior, norms of behavior.

Pietkova, I. [Петкова, И.] Груповая работа с детьми – педагогические измерения. В: *Klim-Klimaszewskiej A. Red. Język współczesnej pedagogiki, Część 2.* Siedlce: Elpil; 2008. с. 51-55. ISBN 978-83-023928-3-5

Човекът става личност, когато живее в общество от хора и усвоява социалния и историческия им опит. Едно лице живее и се развива в общността, като извършва дейностите си в отделни групи от хора. Тяхното развитие зависи от начина по който е организирана дейността на хората в групата и междуличностните отношения.

В доклада се разяснява специфичната терминология на “груповата работа”, като се имат пред особеностите на груповата работа с деца. Разгледани са правилата за работа с група. Анализирани е ролята на ръководителя на групата. Определени са условията за организиране на позитивна среда, фокусирана върху детето, в процеса на груповата работа.

Ключови думи: дете, групово работно, позитивна среда, правила, ръководител на група.

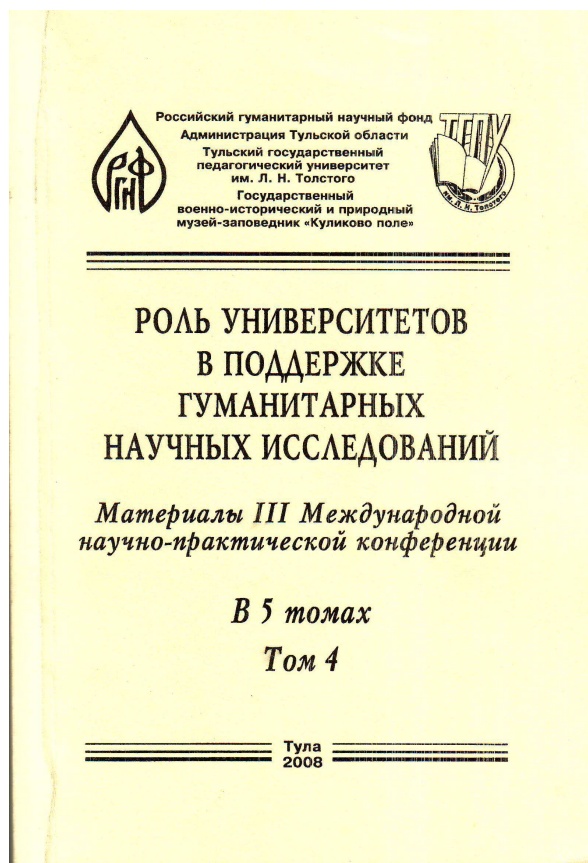
Working with a group of children-pedagogic dimensions

A human being becomes a personality by living in a community and acquiring its social and historical experience. An individual lives and develops in the community performing their activities in separate groups of people. Their development depends on the way people's activity in the group is organised and on their relationships.

The report elucidates the specific terminology of "group work" as a term, also considering the advantages of working with a group of children. The rules of working in a group are also introduced. An analysis of the role of the group leader is provided. The conditions of a positive working environment focused on the child in the process of group work are defined.

Key words: child, group work, positive environment rules, the head of the group.

Петкова, И. Превенция личностного развития 3–7-летнего ребёнка, выращенного и воспитанного в доме для детей. В: *Роль университетов в поддержке гуманитарных научных исследований: Материалы III Международной научно-практической конференции.* том 4. Тула: ТГПУ Л. Н. Толстого; **2008.** с.229-232
ISBN 978-5-87954-440-4

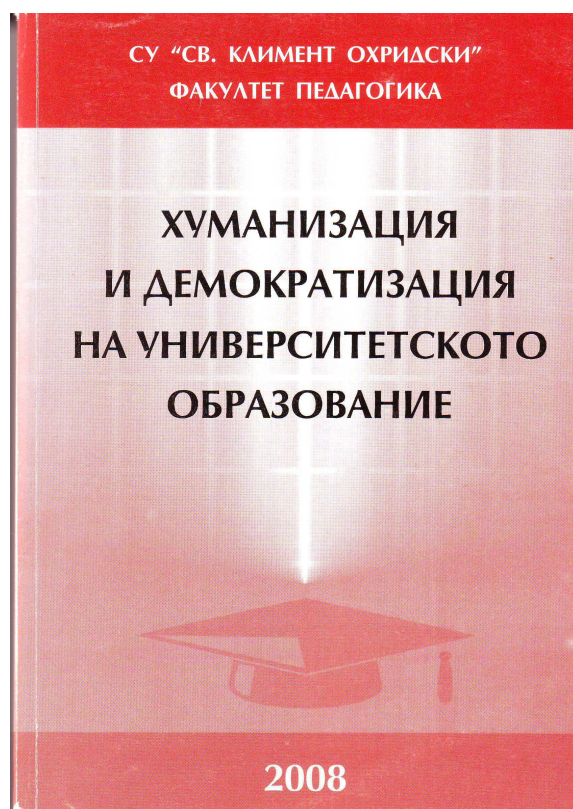

Детството е период в който интензивно, както в никой друг период от живота на човека, настъпват количествени и качествени промени във физическото и психическото развитие на личността. Във всеки възрастов етап съществува сложна връзка между условията на живот и психичните особености. Преходът към новите условия на живот се подготвя от целия предшестваш ход на развитие и става възможен благодарение на постигнатото до момента.

В доклада са изяснени причините за психичните проблеми на деца, отглеждани и възпитавани в Дом за деца. Посочени са механизмите за корекционна работа, при възникнали психични нарушения. Посочени са принципните изисквания и насоки за работа с 3 – 7 годишни деца, отглеждани и възпитавани в специализирана институция.

Ключови думи: деца, специализирана институция, превантивни действия, корекционна работа.

Петкова, И. Университетът – място за формиране на мотиви и компетентности за работа с деца от домовете. В: *Хуманизация и демократизация на университетското образование*: Сборник от научни статии, кн. 3. Габрово: ЕКС-ПРЕС; **2008**. с. 258-261. ISBN 978-954-8606-80-6

Хуманната позиция на възпитателя в процеса на взаимодействие с детето от дом за деца, лишени от родителска грижа е условие за формирането на хуманното му поведение.

В доклада са посочени проблемите, свързани с квалификацията на кадрите, работещи като възпитатели в специализирани институции. Показан е модел за обучение на децата, отглеждани и възпитавани в институция, в умения за независим живот, по Програма CLIP. Потърсени са възможностите на висшето образование, за разширяване на базовата подготовка на бъдещите възпитатели, работещи с деца в неравностойно социално положение по посока на формиране на професионални компетентности и хуманни мотиви.

Ключови думи: възпитател, дете, мотив, компетентност, хуманизъм.

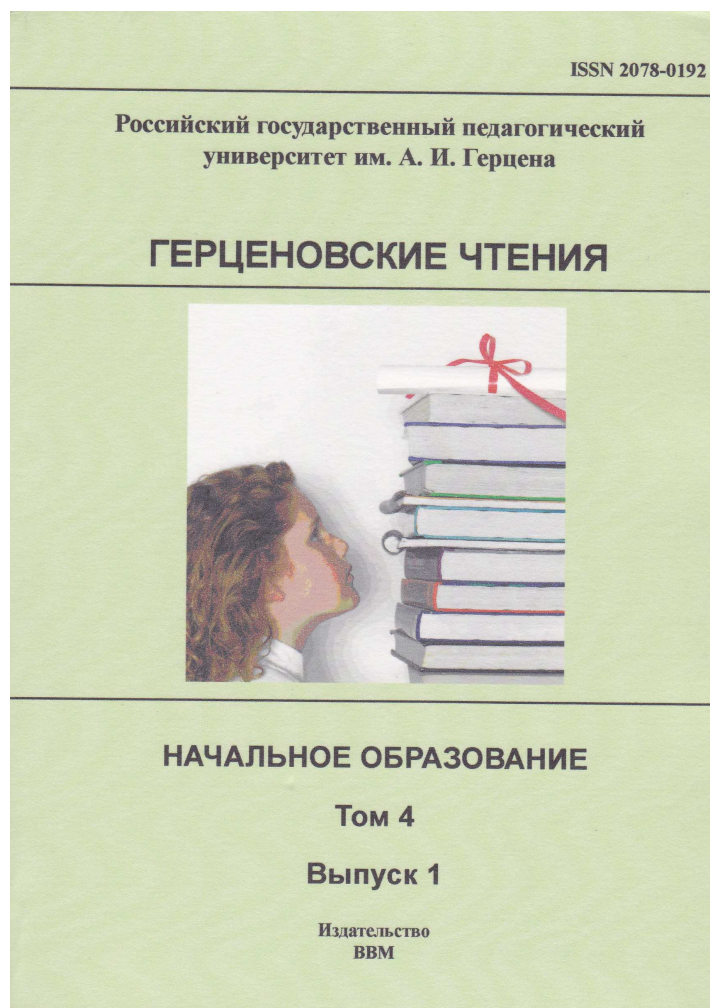
University - a place for the formation of motives and competencies for working with children from homes

Human educator position in the process of interaction with the child's home for children deprived of parental care is a prerequisite for the formation of animal behavior.

The problems connected with the qualification of the staff members working as educators in specialized institutions are pointed out in the report. A model for training of children, raised and educated in an institution, in skills for independent life as per the CLIP Program, is displayed. Explored the possibilities of higher education, to broaden the base preparation of future educators working with children from disadvantaged backgrounds in the direction of formation of professional competence and human motives.

Key words: counselor, child motivation, competence, humanism.

Петкова, И. Формирование учебных умений у детей, выращиваемых и воспитываемых вне семьи. *Герценовские чтения. Начальное образование*, 2013; 4 (1): с. 170-176. ISSN 2078-0192

Редица проучвания на 6-7-годишни деца, отглеждани и възпитавани извън семейната среда показват особености в развитието им, които водят до проблеми в успешното му реализиране в учебния процес.

Изследвана е готовността на детето за участие в учебната дейност, за активно усвояване на начини за решаване на поставена задача и приложение на усвоените знания в практиката.

Разработена и апробирана в практиката е система от форми и методи за работа с детето за формиране на умения за учене, за успешното му приобщаване и реализиране в училищната среда.

Ключови думи: умения за учене, учебна дейност, система, методи, дете.

ФОРМИРОВАНИЕ УЧЕБНЫХ УМЕНИЙ У ДЕТЕЙ, ВЫРАЩИВАЕМЫХ И ВОСПИТЫВАЕЮЩИХСЯ ВНЕ СЕМЬИ

Ряд исследований детьми 6-7 лет, который растёт и воспитывается вне семьи установлены особенности развития ребёнка, что приводит к проблемам для их успешной реализации в процессе обучения. Рассмотрено готовность ребёнка к участию учебных мероприятиях, на которых активно усваиваются способы решения поставленной задачи и применяются усвоенные знания на практике.

Разработка и апробация на практике представляет собой набор форм и методов работы с ребёнком для формирования навыков обучения для успешной интеграции и внедрения в школьную среду.

Ключевые слова: умение учиться, учиться деятельности, системы, методы, ребёнка.

Петкова, И. Роль обучения в педагогическом колледже в формировании профессиональной мотивации будущих специалистов. *Психология в ВУЗе*, 2012; (3): с. 61-65. ISSN 1991-0711

Актуалността на темата се определя от необходимостта да се подготвят високо мотивирани и конкурентно способни специалисти, които могат да отговорят на съвременните предизвикателства в учителската професия.

Целта е да се разкрие ролята на обучението в педагогическия колеж за професионалната мотивация на бъдещите специалисти, педагози.

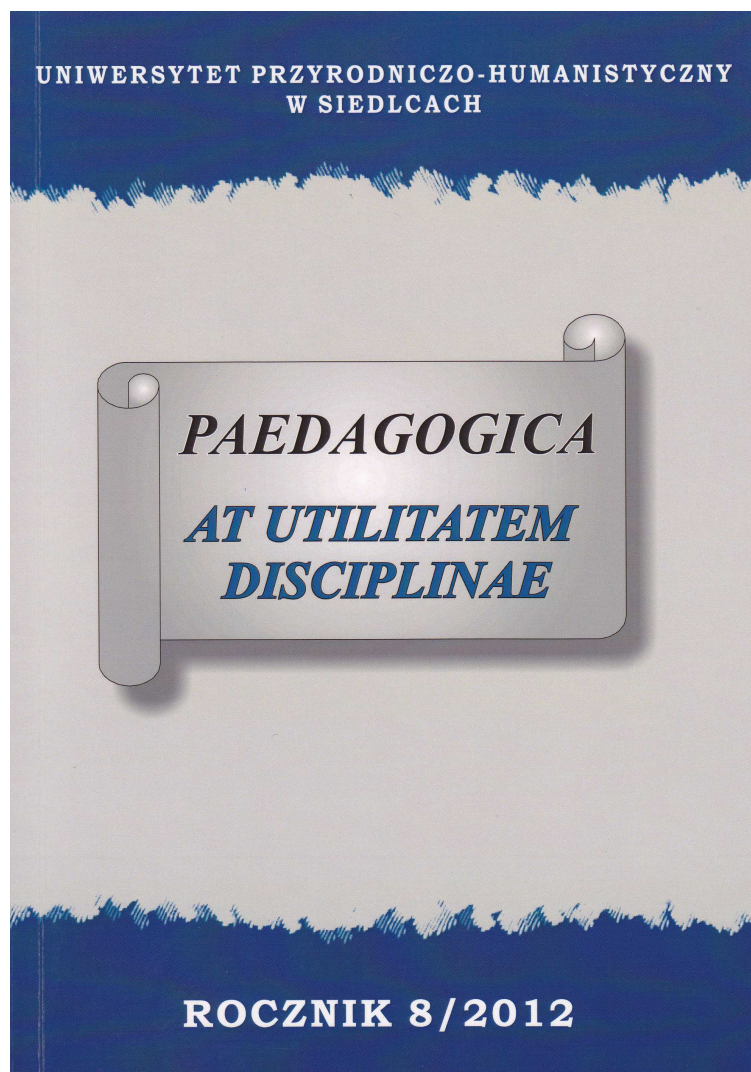
Проведено е анкетно проучване на 42 студенти от Педагогически колеж – Плевен.

Основните акценти на анкетата са: мотив при избор на професията, ролята на семейството при този избор, промяна на отношението към учителската професия в резултат на обучението.

Резултатите от проучването показват, че в процеса на обучение в педагогическия колеж бъдещите специалисти, педагози усвояват теоретични и практически знания, които им помагат да разберат същността и особеностите на учителската професия. Обучението им има отношение и по посока на очакванията за професионална реализация, чрез перманентно обучение, усъвършенстване и развитие на бъдещите специалисти, педагози.

Ключови думи: студенти, педагози, обучение, педагогически колеж.

Pietkowa, I. [Петкова, И.], Rola współdziałania między instytucjami w praktyce społeczno-pedagogicznej. *Paedagogica at utilitatem disciplinae*, 2012; (8): p. 35-42
PL ISSN 1895-6459

Ролята на взаимодействието между институциите в социално-педагогическата практика

Взаимодействието се разглежда като взаимна връзка между институциите, които имат пряко отношение към грижата за деца, отглеждани и възпитавани в специализирана институция. Определена е необходимостта от изграждането на връзки за сътрудничество между тези институции. В статията е показана въведената в Дом за деца “Детелина” гр. Плевен, България практика за

преодоляване проблемите на взаимодействие между институциите полагащи грижи за тези деца.

Ключови думи: взаимодействие, специализирана институция, Комуникационна стратегия, Харта за сътрудничество, заедно.

Role of co-operation between institutions in social and pedagogical practice

Summary

Co-operation this mutual relationship between objects and phenomena, regulating their existence. It co-operation in this case was considered was as relationship between institutions, interesting they will grill over children who grow and they bring up at specialist institutions. The problems of co-operation of House Child in article was introduced the Dietielina in Plewen in Bulgaria with different deal with the problems of help the children institutions.

Key words: interaction, specialized institution, Communication strategy, Charter on cooperation, together.

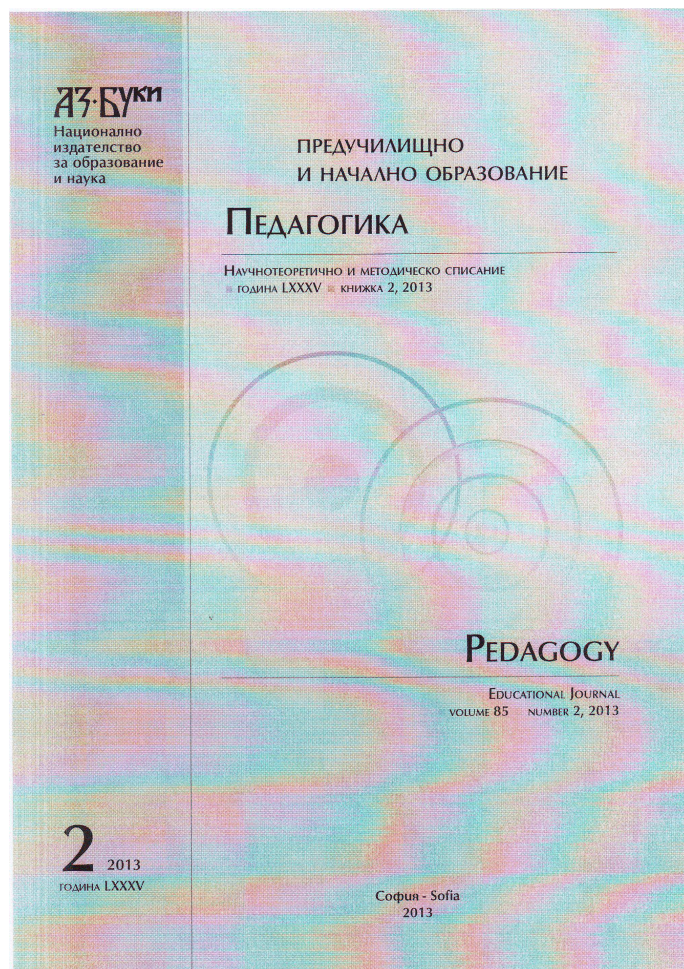
Ein Acker des Zusammenwirken zwischen den institutionen in der Praxis gesellschaftlich und pädagogisch

Zusammenfassung

Dieses Zusammenwirken gegenseitiger Bund zwischen die Gagenständen und Erscheinungen, geregelt ihr rin Existieren. Er erörtert in diesem Zufall ein Zusammenwirken als der Bund zwischen den Institutionen, beschäftigt eine Kinderbetreuung, der sie erwachsen und aufwachsen in den fachlichen Institutionen. In dem Artikel stellen eine Problematik der Mitarbeit des Kinderheims Dietielina in Plewen in Bulgarien mit den ander beschäftigt eine problematic der Hilfe Kindern Institutionen vor.

Key words: Interaktion, spezialisierte Institution, Kommunikationsstrategie, Charter über die Zusammenarbeit, zusammen.

Петкова, И. Професионална култура на социалния педагог. *Педагогика*, **2013**; 23 (2): с. 228-235. ISSN 0861-3982

Изяснява се същността на професионалната култура на социалния педагог свързана със външните и вътрешните ѝ компоненти.

Определени са базовите ценности, в Етичния кодекс за поведение на служителите.

Професионалната и колегиална етика се разглеждат като част от целия съдържателен аспект на професионалната култура на специалиста, работещ в социалната сфера.

Ключови думи: професионална култура, етика, вътрешни компоненти, външни компоненти.

PROFESSIONAL CULTURE OF THE SOCIAL PEDAGOGUE

The nature of the social pedagogue's professional culture, connected with its external and internal components is clarified.

The basic merits of the employees are determined in the Ethic Code for professional behavior.

The professional and the colleague ethics are treated as a part of the complete instructive aspect of the specialists' professional culture, while working in the social field.

Key words: professional culture, ethics, internal components, external components.

Петкова, И. Допълнителни форми за развитие на физическата дееспособност на деца от специализирана институция. *Спорт & наука*, 2012; (5): с. 101-110.

ISSN 1310-3393

Цел: Да подпомогне и стимулира физическото развитие на детето, като укрепи неговото здраве в условията на емоционална удовлетвореност от изпълнението на физическите упражнения.

Методика: Разработен и приложен е модел на допълнителна форма за работа с децата от специализирана институция – спортно ателие “Юначе”. В

изследването на физическата дееспособност е използвана методиката на диагностичните процедури, съответстваща на възрастта им.

Резултати: Анализирани са по показатели за физическа дееспособност, резултатите на децата при постъпване в специализираната институция в сравнени с изискванията за възрастта им и след прилагането на модела.

Заключение: Децата усвояват значими двигателни умения, проявяват двигателна активност и умеят да адаптират усвоените знания в различни ситуации.

Ключови думи: допълнителна форма, ателие, дете, модел, физическа дееспособност.

ADDITIONAL WAYS OF PHYSICAL (BODY AND SPORT) DEVELOPMENT OF KIDS AT SPECIAL PUBLIC PLACES

Objective: to support and stimulate the manual **development** of kid is used health development programme with body exercises at positive atmosphere.

Methods: sport team "unache" applies method of an extra way of work with kids at a specialized place, to explore the body building (physical capability) of kids are used diagnosis methods related to certain age and place of living.

Results: Development of body building of kids applying certain method due to specific age and place of living.

Conclusion: Kids are willing to adopt body movements, sport activity and use certain knowledge in different situations.

Key words: extra way, kid, method, capability.

Петкова, И. Педагогически аспекти при формиране на умения за независим живот на деца в неравностойно социално положение. *Съвременна хуманитаристика*, 2012; 3 (1): с. 29-36. ISSN 1313-9924

Педагогическите аспекти във формирането на уменията за независим живот на децата в неравностойно социално положение са насочени към: определяне същността на уменията на детето, определяне на неговите интереси и потребности; формиране на основни значими умения за самото дете.

Обяснени са особеностите в термина “деца в неравностойно социално положение“. Разгледани са методологичните принципи при формиране на умения за независим живот. Показани са основните модули на Наръчник за формиране на умения за независим живот разработен за деца в неравностойно социално положение на възраст 9-18 години и адаптиран за по-малка възрастова граница.

Ключови думи: дете, независим живот, принципи, модули, неравностойно социално положение.

PEDAGOGICAL ASPECTS OF SKILLS FORMATION FOR INDEPENDENT LIFE IN CHILDREN WITH UNEQUAL SOCIAL STATUS

The pedagogical aspects of skills formation for independent life in children with unequal social status are targeted at defining the essence of children 'skills, specifying their interests and needs, forming basic important skills for the children.

The specifics of the term “children with unequal social status” are explained. The methodological principles of formation of skills for independent life are displayed. The main modules of Guidelines for formation of skills for independent life, developed for children with unequal social status aged 9-18 and adapted for a lower age level, are presented.

Key words: child, independent life, principles, modules, unequal social status

Петкова, И., Д. Поповски. Проблеми в здравното възпитание на младежи от ромска етническа общност. *Здраве и наука*, 2012; 2 (3): с. 66-71. ISSN 1314-3360

Въведение: Актуалността на проблема за здравното възпитание на младежи от ромска етническа общност кореспондира с проблемите на общественото здраве като цяло. Тя се съотнася към степента на цялостната култура на съответната етническа общност.

Цел: Проведено е изследване с цел да се установи нивото на здравната култура и готовността за адекватни действия по опазване на собственото здраве.

Методи и материали: Изследването се извършва с помощта на анкета, която е структурирана в три основни групи въпроси: личен лекар, използване на лекарства, здравно обучение. Анкетата е проведена с 30 младежи и девойки на възраст 17-19-годишни от ромска етническа общност.

Резултати: Резултатите показват, че 66,66% от анкетираните младежи очакват друг да се погрижи за избора на личният им лекар. Голяма част от тях – 56,66% прибягват към самолечение. Знаят кой има право да изписва лекарства, но 36,66% очакват да си купят лекарства (антибиотик) без рецепта. Прави впечатление, че приблизително 80% не изразяват желание да се включат в здравно обучение и изтъкват затова различни причини.

Изводи: Всичко това налага необходимостта от разработване на програма за работа с младежи от ромска етническа общност за: повишаване степента на здравна информираност, формиране на умения и навици за водене на здравословен стил на живот, изграждане на ценностна система и самосъзнание за опазване на собственото здраве.

Ключови думи: здравно възпитание, младежи, етнос, личен лекар.

PROBLEMS IN HEALTH EDUCATION OF YOUTHS FROM THE ROMA ETHNIC COMMUNITY

The pressing character of the problem for health education of young people from Rome ethnic community corresponds to the problems of the health education of the public as a whole. It is correlated to the level of the whole culture of the ethnic community.

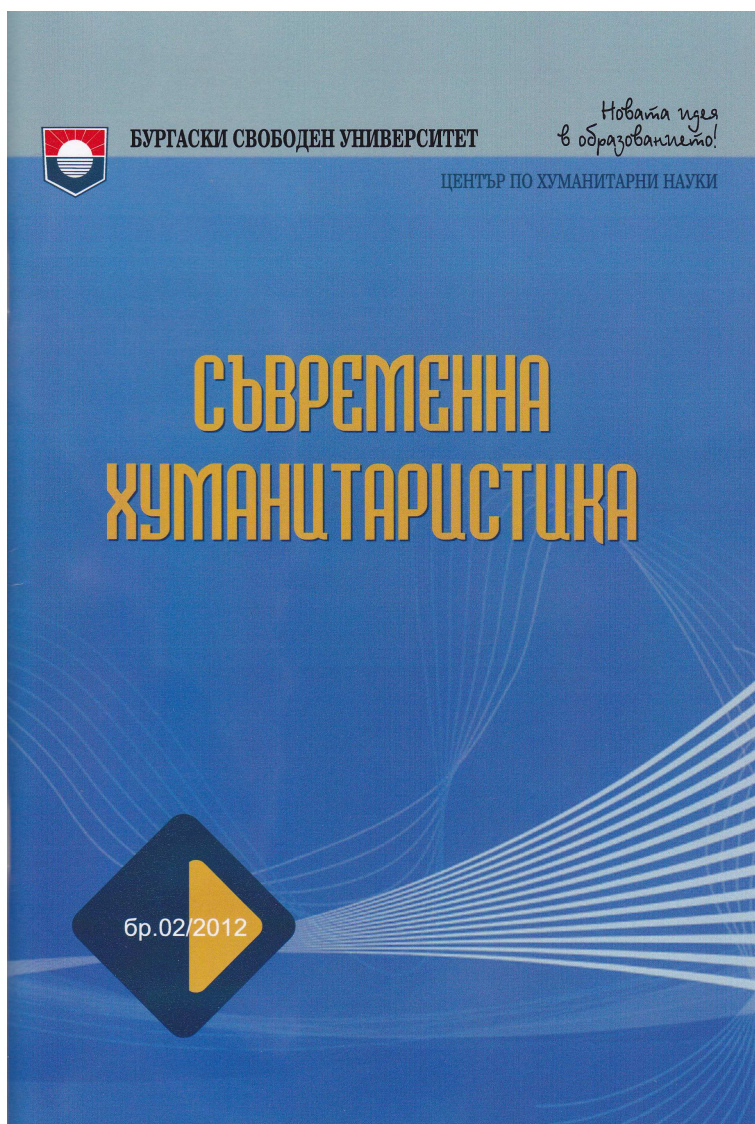
A survey has been conducted, with the purpose to establish the level of health culture and readiness for adequate actions for protection of own health. The survey has been done through inquiry, structured in three main groups of questions: GP, use of medicines, health education. The inquiry has been conducted among 30 young people, boys and girls, age 17-19, from the Rome ethnic community.

The results reveal that 66,66% from the inquired young people expect someone else to take care for selection procedure of a GP. Large part – 56,66% apply medical treatment without doctor's advice. They know who has the right to prescribe medicines, but 36,66% expect to buy medicines (antibiotics) without prescription. It is impressive, that approximately 80% do not wish to participate in health education and give various reasons for it.

All these call for development of a program targeted at youths from the Rome ethnic community, for increasing their level of health information, forming skills and habits for a healthy style of life, building a system of values and self-consciousness for protection of their own health.

Key words: health education, youths, ethnos, GP

Петкова, И. Различията на децата, лишени от родителска грижа – социален стереотип или реалност. *Съвременна хуманитаристика*, **2012**; 3 (2): с. 77-84
ISSN 1313-9924

Разгледани са резултатите от проведено проучване на общественото мнение, с цел е да се установи съществуват ли стереотипи и предразсъдъци за различията на децата, лишени от родителска грижа, отглеждани и възпитавани в специализирана институция.

Показани са предвидените съвместни мероприятия в дейността на проекта “Хайде заедно”, реализиран в рамките на програма “Родителско участие в образованието”.

Отчетени са промените в нагласите и преодоляването на негативните стереотипи и предразсъдъци на участниците от целевата група към децата от специализираната институция.

Ключови думи: стереотип, нагласи, предразсъдъци, деца, проект.

DIFFERENCE OF CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE-SOCIAL STEREOTYPE OR REALITY

Results from performed public opinion survey are examined, in order to establish possible stereotypes and prejudices to difference of children, deprived from parental care and raised and educated in specialized institution.

The planned joint actions in the Action Plan of the project “Let’s together”, implemented within the framework of the program “Parental participation in education”.

Changes in perception and surmount of negative stereotypes and prejudices in participants from the target group towards children from specialized institutions are detected and reported.

Key words: stereotype, perception, prejudice, children, project

Петкова, И. Ролята на спортните игри с елементи на ориентиране за укрепване на физическото и психическото развитие на деца от специализирана институция. *Спорт & наука*, 2012; (6): с. 96-106. ISSN 1310-3393

Цел: Задоволяване на физиологичната потребност на детето от движение в естествена природна среда.

Методика: В условията на осъществяване на проект "Природата е май приятел" с 6-7-годишни деца от специализирана институция са разработени и

приложени спортни игри с елементи на ориентиране в естествена природна среда. Методи на изследване са: диагностични процедури, наблюдение и анализ на антропометричните измервания.

Резултати: Изследвано е влиянието на спортните игри с елементи на ориентиране върху повишаване на двигателните способности на децата, формирането на волеви качества, стремеж и готовност за справяне с трудностите при осъществяване на общата групова задача.

Заключение: В условията на общата спортна дейност, пешеходен туризъм, децата осигуряват взаимен контрол помежду си, поемат лична отговорност за осъществяване на общата цел, удовлетворени са от постигнатите резултати, стимулират волевата си активност.

Ключови думи: проект, спортни игри, природа, физическа дееспособност, здраве.

THE ROLE OF SPORT GAMES WITH EMPHASIS TO PHYSICAL AND PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT OF KIDS AT SPECIAL PUBLIC INSTITUTIONS

Objective: Meeting the physiological needs of a child for playing in a natural environment.

Methods: Within the frame of the "Nature is my friend" project involving 6-7 years olds, sports games with orienteering elements in an open air environment have been devised/designed by a specialized institution.

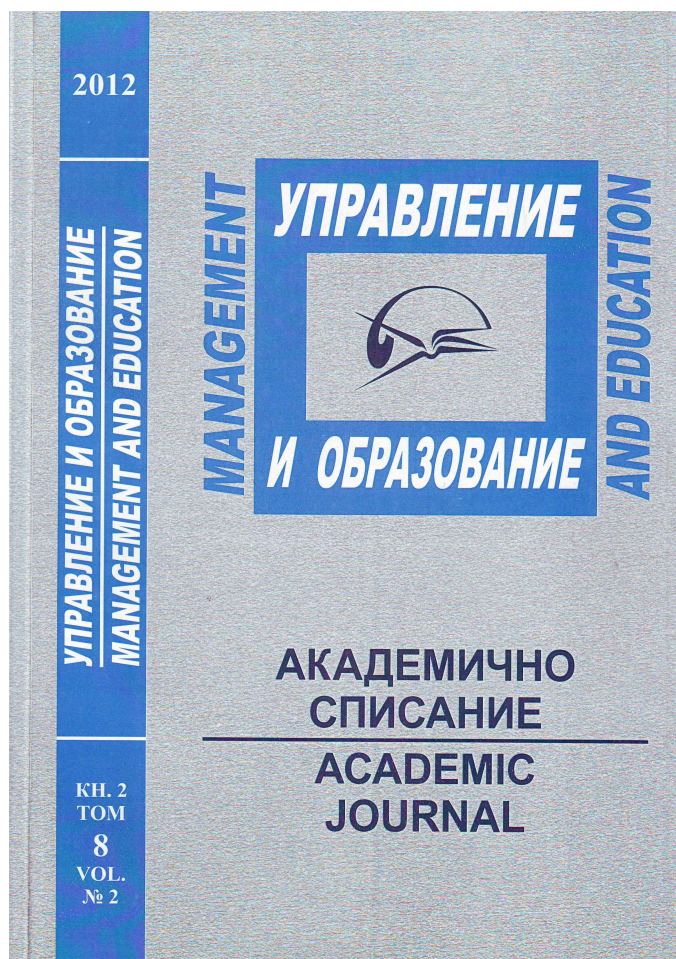
The research methods are: diagnostic procedures, observation/monitoring and analysis of anthropometric measurements.

Results: The effects of the sports games involving elements of orienteering on increasing of the children motor skills, upbringing their volitional qualities, endeavour and readiness to face challenges in the process of completion of the joint group task, was studied.

Conclusion: Under the conditions of the joint sports activity such as hiking, the children control each other, take personal responsibilities for attaining the joint goal and develop their volitional qualities. They are satisfied with the results achieved.

Key words: project, sports games, nature, physical ability, health.

Петкова, И. Социално-педагогически аспекти на детерминантите, обуславящи феномена дете, лишено от родителска грижа. *Управление и образование*, **2012**; 8 (2): с. 175-182. ISSN 13126121

Разгледани са детерминантите, обуславящи феномена дете, лишено от родителска грижа обособени в две групи:

- социални детерминанти - световно-икономически проблеми, социална изолация на маргинални групи хора, безработица и бедност, емиграция;
- педагогически детерминанти - ниска степен на образование на родителите, особености на семейното възпитание, ниво на лична култура и ценностна система, лична история на живота.

Обърнато е внимание на особеностите на групите "семейства със специални проблеми".

Анализирани са причините за изоставяне на деца в специализирани институции през последните пет години в Плевенска област.

Ключови думи: социални детерминанти, педагогически детерминанти, деца, феномен.

SOCIAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF DETERMINANTS CAUSING THE PHENOMENA “CHILD, DEPRIVED OF PARENTAL CARE”

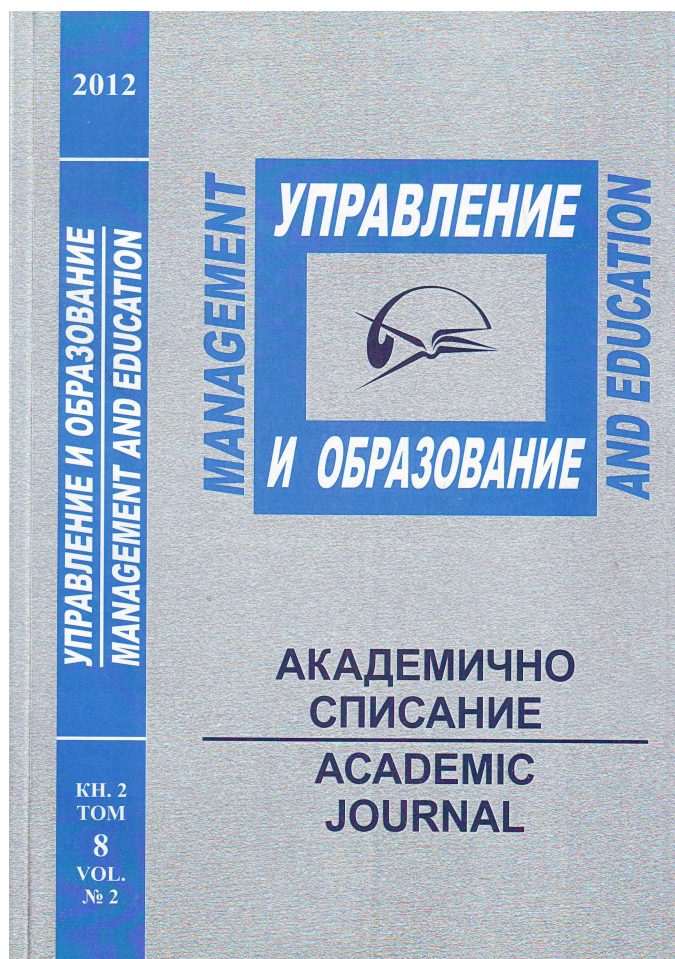
The determinants causing the phenomena “child, deprived of parental care” are collected in two groups:

- social determinants – worldwide economical problems, social isolation of marginal groups of people, unemployment and poverty, emigration.
- pedagogical determinants – parents with low level of education, specifics of the family education, level of personal culture and system of values, personal life story.

Notice is taken to specifics of groups “families with special problems”. Reasons for abandoning children in specialized institutions, during the past five years in Pleven region, are analyzed.

Key words: social determinants, pedagogical determinants, child, phenomenon

Петкова, И. Техники за индивидуална работа с дете, лишено от родителска грижа в социално-педагогическата практика. *Управление и образование*, **2012**; 8 (2): с. 182-188 ISSN 13126121

Представени са техники за индивидуална работа с дете, лишено от родителска грижа като начин, средство, условие, чрез което се структурира социално-педагогическата работа с него.

Показани са иновационни практики приложени с деца, лишени от родителска грижа настанени в специализирана институция и Център за настаняване от семеен тип в гр. Плевен.

За реализиране на поставените цели са използвани техники за индивидуална работа със средствата на: изобразителното изкуство; музиката и танцът; театралното изкуство.

Анализиран е ефектът от реализацията им за постигане на определените цели свързани с усвояване на непосредствен жизнен опит за обучение и за личностно развитие.

Ключови думи: техники, изобразително изкуство, музика, танц, театър.

TECHNIQUES FOR INDIVIDUAL WORK WITH CHILD, DEPRIVED OF PARENTAL CARE, IN SOCIAL AND PEDAGOGICAL PRACTICE

Techniques for individual work with child, deprived of parental care are described – as course of action, means, condition, through which the social and pedagogical work with the child is structured.

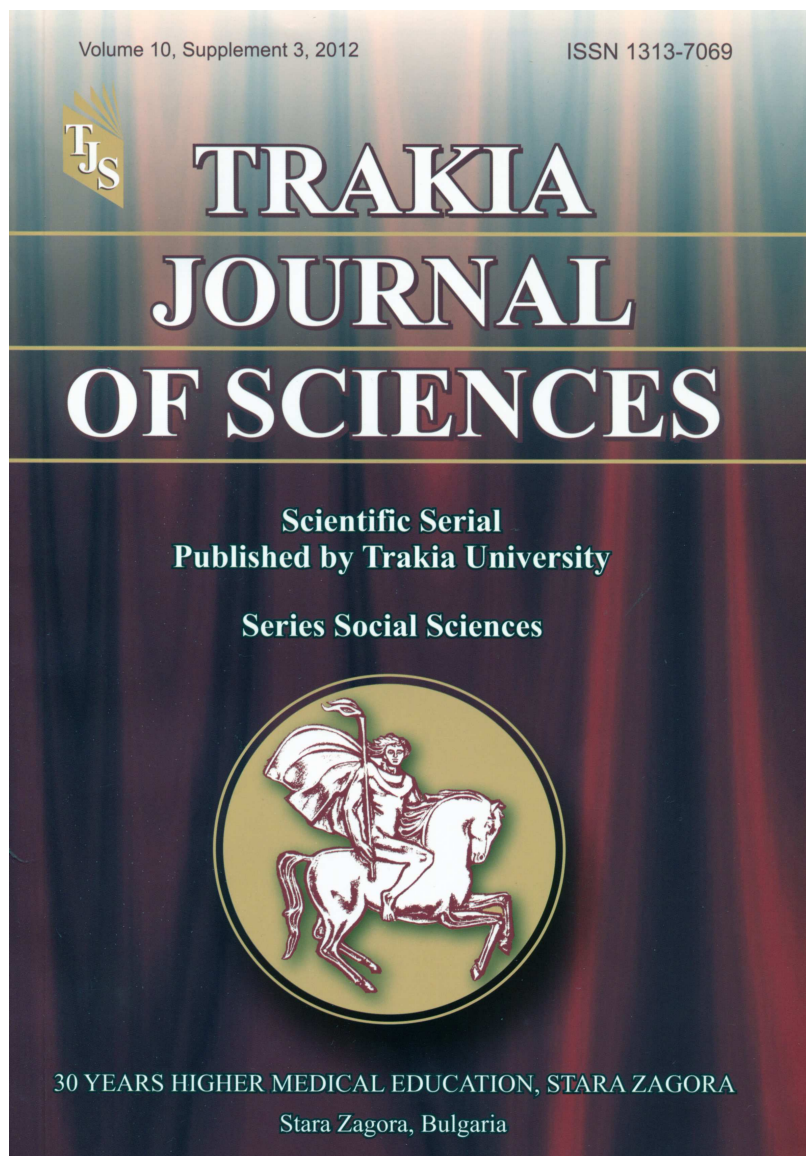
Innovative practices, applied to children, deprived of parental care and accommodated in the specialized institution and family-type centre for accommodation in Pleven, are displayed.

For realization of set goals the following techniques for individual work are used: arts, music, dance, theatre.

The effect of their realization is analyzed, for achieving defined goals, related to mastering a direct life experience for education and personal development.

Key words: techniques, child, arts, music, dance, theatre.

Petkova, I. Development of social services for children deprived of parental care.
Trakia Journal of Sciences, 2012; 10 (Suppl. 3): p. 230-232. ISSN 1313 7069

Въведение: Общественото предназначение на институцията “дом за деца” се обуславя от необходимостта за извършването на дейности по задоволяване на определени потребности на детето, останало без грижите на родителите си.

Целта е да се проследи развитието на нормативната уредба свързана с предоставянето на социални услуги за деца, лишени от родителска грижа.

Материали и методи: Използва се метода за документално проучване и анализиране на нормативните документи, свързани с предоставянето на социални услуги за деца, лишени от родителска грижа.

Резултати: Анализирани са четири от правилниците на домовете за деца в периода от 1974 г до настоящия момент. Тези правилници определят параметрите в грижата за деца, лишени от родителска грижа, които са на възраст от 3 до 18 години. Разгледани са статистическите данни свързани с приема на децата в специализираните институции и предоставянето на социалните услуги: “седмична грижа”, “дневен престой”, “приемна грижа” и център за настаняване от семеен тип.

Обсъждане: Данните показват, че:

- Нормативните документи, регламентиращи грижата за децата, лишени от родителска грижа са претърпели съществени и динамични промени;
- Развити са алтернативни на институционалната грижа, социални услуги в самите специализирани институции и в общността;
- Социалните услуги са насочени към спазване правата на детето и подкрепа на семействата в риск.

Ключови думи: институционална грижа, седмична грижа, дневен престой, приемно семейство.

DEVELOPMENT OF SOCIAL SERVICES FOR CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE

Objective: To trace back the development of the regulation system, relevant to supply of social services to children, deprived of parental care.

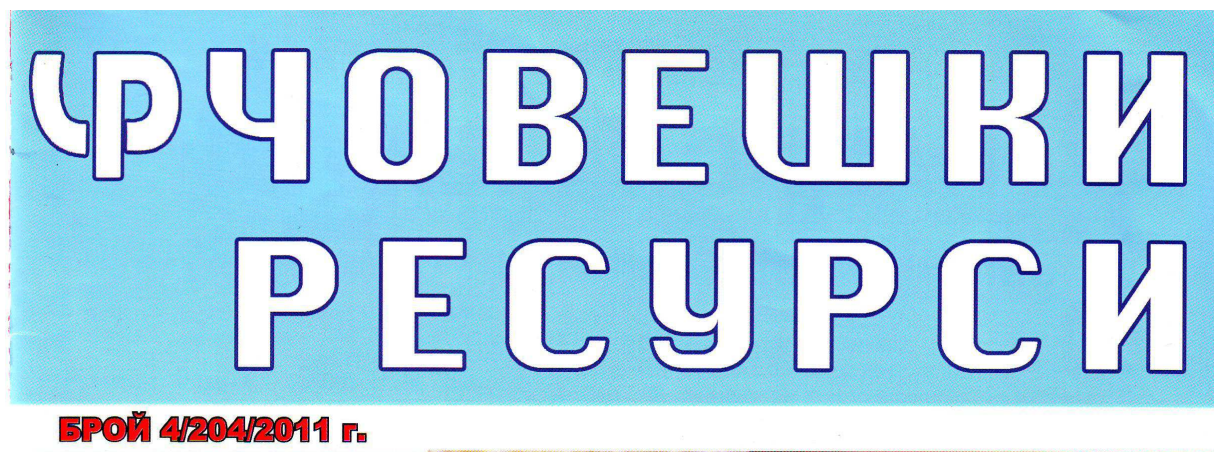
Methods: The method used is research of documents and analysis of regulations, relevant to supply of social services to children, deprived of parental care.

Outcomes: Four regulations applicable in homes for children, or the period 1974 – nowadays, are analyzed. These regulations define the parameters of care provided to children, deprived of parental care, at the age 3 – 18. Statistical data are examined, on admission of children in specialized institutions and supply of social services like “weekly care” (for 2010 – 9,33 % and for 2011 – 8,52 %), “daily stay” (for 2010 – 3,33 % and for 2011 – 3,81 %), “foster care” and centre for accommodation of family type.

Conclusions: The data show that:

- The normative documents regulating the care of children deprived of parental care have undergone substantial and dynamic changes;
- Alternatives to institutionalized care have been developed, as well as social services in the specialized institutions and in the community;
- The social services have been directed to observation of children’s rights and support of families in risk

Key words: institutional care, weekly care, daily stay, foster family

Съществен момент в работата с дете, лишено от родителска грижа е изграждането на доверие към възрастните, към връстниците, към заобикалящата го действителност, към социалната среда като цяло.

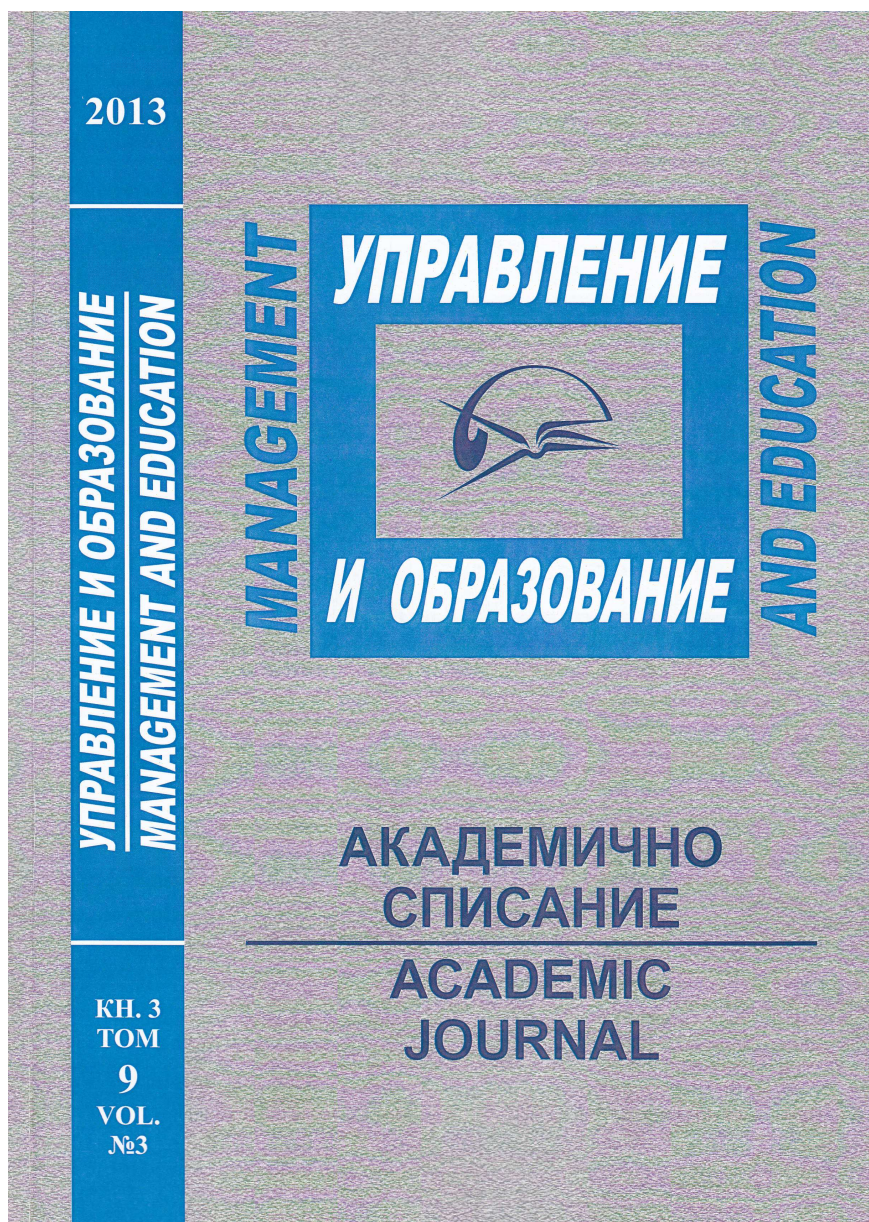
Разработен е модел на организация и взаимодействие с дете, отглеждано и възпитавано в специализирана институция. Целта е: “Детето, лишено от родителска грижа да усвоява социални норми и правила в условията на сътрудничество и взаимодействие”.

Елемент на съдържателното направление на модела е изграждането на подкрепяща детето среда, в която то да се чувства сигурно и защитено. Разработена е Възпитателна програма структурирана по тематични области и Програма за обучение в умения за самостоятелен живот на деца от 3 до 7 години. Дейностите се осъществяват от мултидисциплинарен екип от различни специалисти, според потребностите на децата. Включени са групови форми на работа с детето. Част от модела е работата по проекти с устойчив характер: “Внучето на баба”, “Здраве, чрез движение сред природата”, “Приобщаващо образование – приемственост между институциите”.

Този модел предава индивидуален характер на специализираната институция и осъществяването му гарантира успешната социална адаптация на децата, настанени в нея.

Ключови думи: модел, дете, проект, сътрудничество, екип.

Петкова, И. Ефективност на партньорското взаимодействие при социалната адаптация на деца, лишени от родителска грижа – работа по проекти. *Управление и образование*, 2013; 9 (3): с. 85-93. ISSN 13126121

Работата по проекти в социално-педагогическата практика дава възможност да се изпробват модели за работа по актуални проблеми, за които на съответната специализирана институция или социална услуга не достигат достатъчно ресурси. Целта е да се подпомогне процесът на успешна социална адаптация на детето, лишено от родителска грижа.

Представен е опитът и резултатите от работата на специализирана институция по проектите:

- “Внучето на баба” - индивидуална грижа за дете, което изостава в нервно-психическото си развитие;
- “Хайде заедно” - изграждане на умения за интеркултурно взаимодействие на различни социални и етнически групи;
- “Включващо образование – приемственост между институциите” - осигуряване на възможност за социално включване на децата.

Отразени са резултатите от анкетно проучване на участниците в проектите в три групи въпроси: обща оценка на проектите, оценка на съвместната дейност с партниращите организации, самооценка на участниците в проектите.

Обобщени са резултатите от комплексното въздействие на проектите върху цялостната политика на специализираната институция.

Ключови думи: проект, дете, индивидуална грижа, взаимодействие, социална адаптация

PERFORMANCE PEER INTERACTION IN THE SOCIAL ADAPTATION OF CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE – WORK ON PROJECTS

The work on projects in the social-pedagogic practice establishes the possibility to test work models on pressing issues/problems/, for which the respective specialized institution or social service lack sufficient resources. The target is the process of successful social adaptation of the child, deprived of parental care, to be assisted.

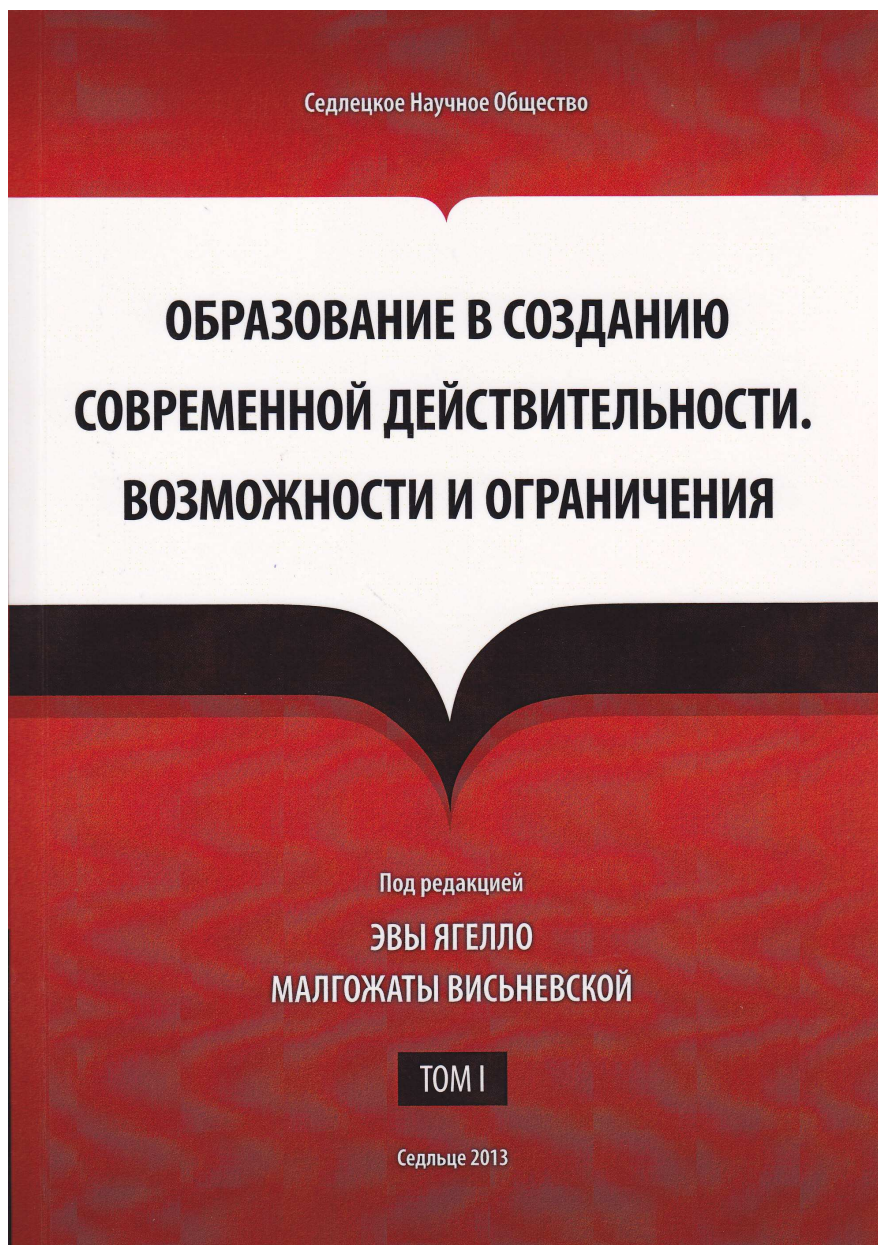
- The experience and results of a specialized institution are presented on the projects:
- “The Granny’s Grandkid” – individual care for a child with slowed nerve-psychic development;
- “Let’s Be Together” – developing skills for intercultural interaction of different social and ethnic groups;
- “Incorporative Education - Succession between Institutions” – ensuring the possibility for social incorporation of children.

The results from a questionnaire survey of the projects’ participants are given in three groups of questions: general assessment of the projects, assessment of the mutual activity with organizations which act as partners, self assessment of the participants in these projects.

The results from the complex projects’ impact on the policy of the specialized institution are generalized.

Key words: project, child, individual care, interaction, social adaptation.

Петкова, И. Упражнение для создания общности – возможности и вызовы. В: *Ягелло, Э., Висьневской, М.* ред. Образование в создании современной действительности. Возможности и ограничения: Т. 1. Седльце: Elpil; **2013.** с.214-220 **ISBN 978-83-936635-0-7**

Актуалността на проблема свързан с работата по изграждане на общност се обуславя от особеностите и характеристиката на професионалната подготовка на бъдещите социални работници.

Целта е да се овладеят техники на работа за изграждане на общност с нейните специфични особености. Методът на работа е упражнение под формата на

работа в малка група за изграждане на екип. Поставят се две задачи: за самостоятелна работа - “Пазаруване”, за групово работа - разработване на проект за интеграция на хора с увреждания – сензорни.

Студентите разбират, че изграждането на общност е продължителен процес, но в основата му стои доверието, общуването, грижата един към друг и поемането на лична отговорност.

Ключови думи: общност, проект, задача, група, студенти.

THE EXERCISE FOR FORMING A COMMUNITY – OPTIONS AND CHALLENGES

The actuality of the problem, relevant to the work of forming a community, is determined by specific features and characteristics of future social workers’ professional training.

The purpose is mastering work techniques for creation of community, with its specific features. The work method is an exercise in the form of a small group, working to create a team. Two tasks are set: individual work – Shopping, and group work – Development of project for integration of people with sensory disorders.

The students understand that the formation of a community is a continuous process and trust, communication, care for each other and taking personal responsibility are its grounds.

Key words: community, project, task, group, students

Петкова, И. Влияние семьи на формирование отношения ребёнка к образованию с точки зрения будущих специалистов. *Митиной, Л.М.* ред. Образование – личность – профессия: IX Международная научно-практическая конференция; 2013 июля 2-6 Москва. Москва: ПИ РАО; **2013.** с. 221- 224. **ISBN 978-5-91070-054-7**

Въпросът за отношение на детето към образованието има актуален характер и се отнася пряко както за специалистите работещи в системата на образованието така и за бъдещите специалисти – учители.

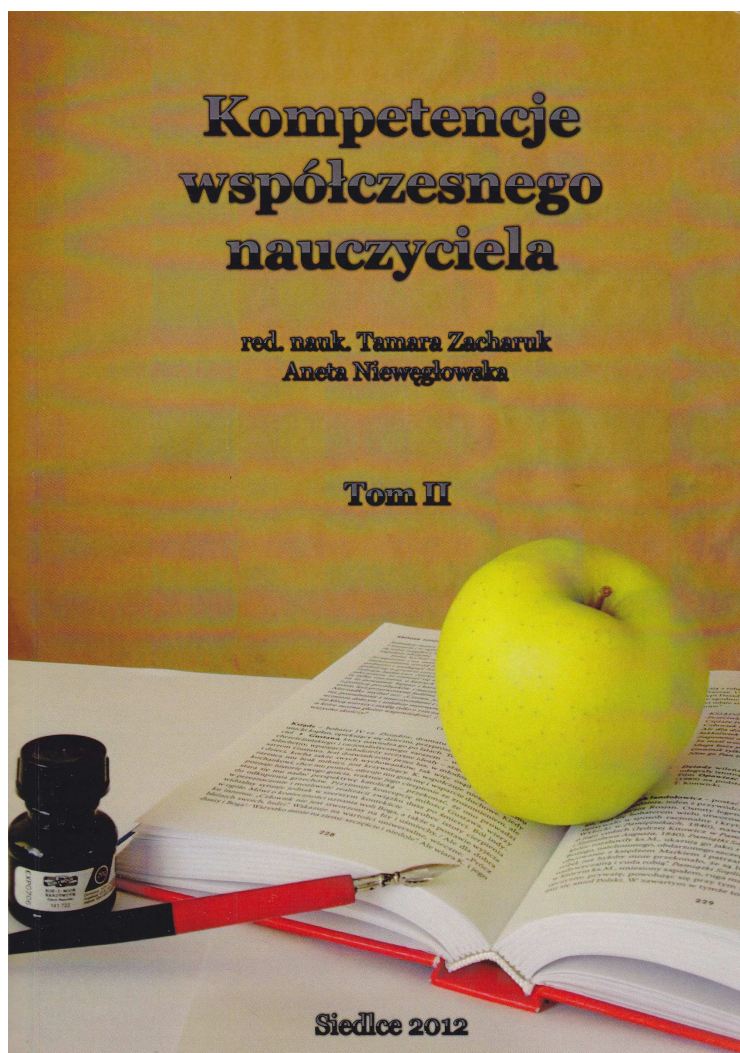
Проведе се изследване с **цел** да се проучи мнението на студентите, бъдещи учители, за влиянието на семейството върху нагласите за образование на детето, за ролята му при съзнателното изграждане на отношение към учебния труд. Изследването се провежда на базата на обсъждането на есе на тема “Как влияе семейството върху нагласите за образование на детето?” и работа в малка група

със задача да се изрази влиянието на различните тактики семейно възпитание при формиране отношение на детето към образованието чрез символи.

Студентите споделят мнението, че основните задачи на съвременното семейство е да създава благоприятни възможности за формиране на положителна нагласа у детето към образованието.

Ключови думи: семейство, дете, студенти, образование.

Pietkova, I. [Петкова, И.] Символ - место и роль в обучении будущих педагогов.
B: Zacharuk, T., Niewęgtowska, A. Red. *Kompetencje współczesnego nauczyciela* : T. 2. Siedlce: Elpil; 2012. c. 156-161. ISBN 978-83-934036-9-1

Използван е символът, като средство за обективизиране (материализиране) на дидактическата задача в упражнение със студенти, бъдещи педагози, за да се изобрази същността на тактиките в семейното възпитание – диктат, опека, конфронтация, мирно съвместно съществуване, сътрудничество.

Анализирани са символите, свързани с темата на двете групи студенти. Обобщени са резултатите от анкетно проучване на студентите, участници, за да се установи ефективността на обучението от изпълнението на конкретната задача “Изобрази със символи тактиките в семейното възпитание”.

Ключови думи: символ, тактика, семейно възпитание, взаимоотношения, студенти.

The symbol – its place and role in the training of future pedagogues

The symbol is used as a mean of objectification (materialization) of the didactical task during exercises with students, future pedagogues, in order to depict the essence of family education tactics – dictation, guardianship, confrontation, peaceful mutual existence, cooperation.

The symbols, related to the topic of both students groups are analyzed. The results from inquiry among the students that has been done to determine the training effectiveness from the implementation of the task “Using symbols, depict the tactics of family education”, are summarized.

Key words: symbol, tactics, family education, relationships, students

Pietkova, I. [Петкова, И.] Модель ресоциализации детей в неравностойно социальном положении в условиях групповой работы. В: *Klim-Klimaszewskiej, A., Zacharuk, T.* Red. Przeciw wykluczeniu społecznemu, Część 3. Siedlce: Elpil; **2011**. с. 77-87. **ISBN 978-83-923929-3-4**

Akademia Podlaska - Siedleckie Towarzystwo Naukowe

Przeciw wykluczeniu społecznemu

część 3

Pod redakcją naukową

Anny Klim-Klimaszewskiej

Tamary Zacharuk

Siedlce 2011

Съществен момент в работа с деца в неравностойно социално положение е изграждането на доверие у детето към възрастните, към връстниците, към заобикалящата го действителност, към социалната среда като цяло.

Моделът, който се разглежда включва: цел на груповата работа с деца в неравностойно социално положение; принципи, на които се основава моделът; съдържателни направление на груповата дейност; основни форми за реализация на груповата дейност.

Целта е в процеса на груповата дейност е децата да усвояват социални норми и правила в условията на сътрудничество и взаимодействие. Поставената

цел се реализира на базата на **принципите**: целенасоченост, зачитане достойнството на личността, единството в изискваният, помощ за самопомощ, нагледност, достъпност, равенство и забрана за дискриминация.

В **съдържателното направление** на груповата дейност се включват елементите: разработване на вътрешно нормативна база на институцията, която отразява, спецификата на работа с децата; изграждане на подкрепяща детето среда; перманентна квалификация на работещите в институцията, за работа в група.

Разглеждат се **основни форми** за реализация на груповата дейност, като Утринна среща и Ателиета за работа с деца с трайни интереси.

Ключови думи: модел, дете, ресоциализация, групова работа, форми

Model for re-socialization of children having unequal social status in conditions of group work

An essential moment in the work with children of unequal social status is building confidence in each child, in adults, in coevals, in surrounding reality, and in the social environment as a whole.

The model we consider herein includes: an object of the group work with children having unequal social status; the principles on which the model is based; instructive directions for group work; general forms for implementation of the team work.

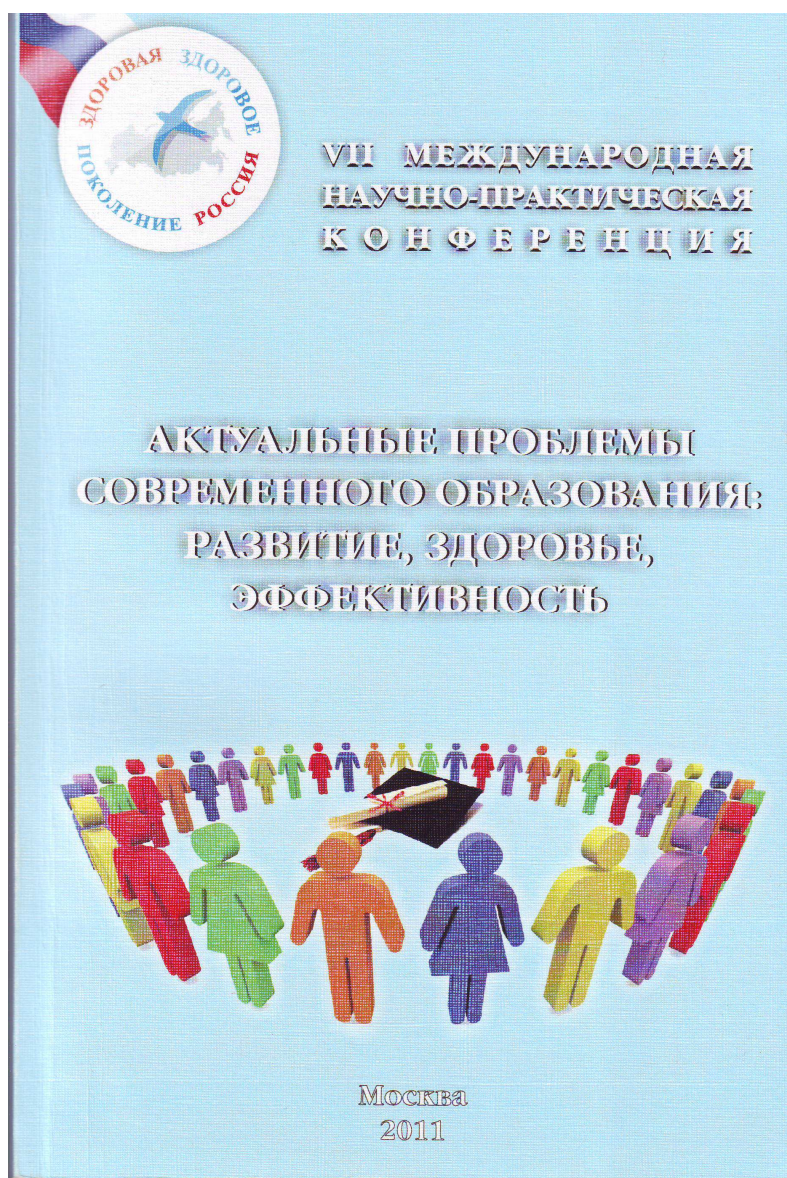
The object in the team work process is mastering social standards and rules by the children, in conditions of cooperation and interaction. The set object is being implemented on the grounds of the principles purpose fullness, respect for personal dignity, unified requirements, aid for self assistance, visualization, access, equality and ban of discrimination.

In the **instructive directions for group work** we include the following elements: development of internal regulation base of the institution that reflects the specifics of the work with children; building a supportive environment for the children; permanent qualification of the employees in the institution for group work.

We apply **general forms** for realization of group activities such as Morning meeting and Workshops for work with children that have enduring interests.

Key words: model, child, re-socialization, group work, forms

Петкова, И. Особенности воспитания культуры здоровья у детей в специализированных учреждениях. В: *Митина, Л.М.* ред. Актуальные проблемы современного образования: развитие, здоровье, эффективность: VII Международная научно-практическая конференция; 2011 июля 7-8; Москва. Москва : ПИ РАО, МГППУ; **2011.** с. 50-53. **ISBN 978-5-94051-072-7**

Разглеждат се специфичните особености при които протича процеса на здравно възпитание, а именно: здравен статус на детето и особености на заболяването му; условия на живот преди постъпване в институцията; формиране на детската личност в условията на родителски дефицит.

Показана е система за работа с децата по темата която включва: диагностика на здравния статус на детето и на познаването и спазването на

здравно хигиенните норми, усвояване на знания за опазване на здравето и практически умения. Описан е опита на институцията при участие в програми на здравни теми.

Ключови думи: здравно възпитание, деца, система за работа, програми

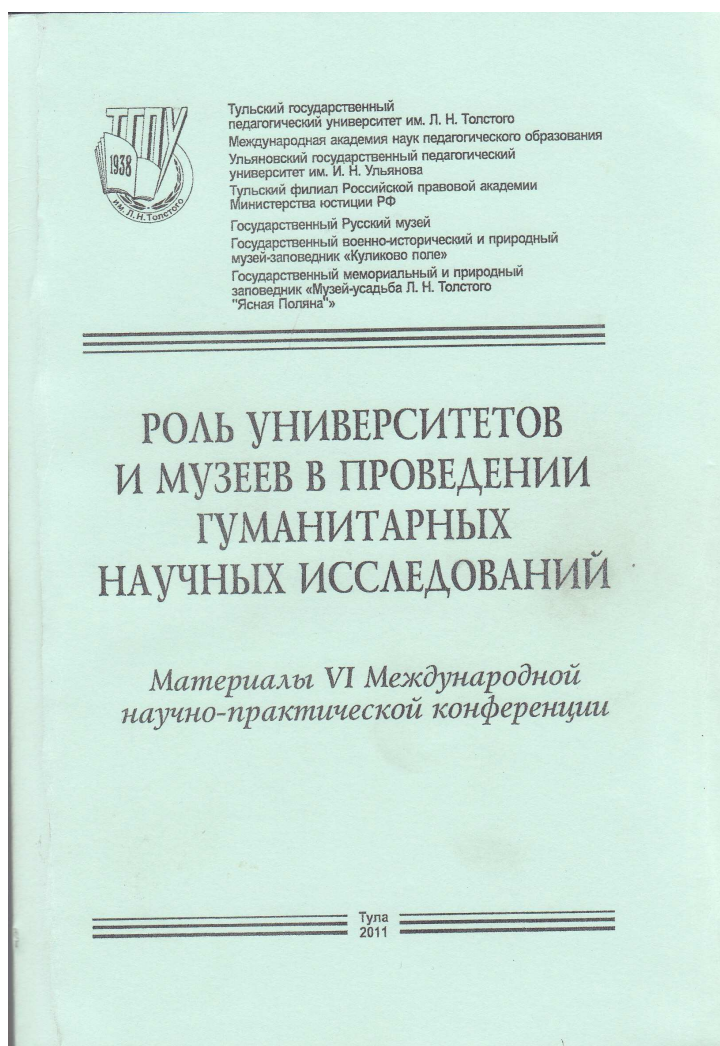
SPECIAL FEATURES OF HEALTH EDUCATION FOR CHILDREN FROM SPECIALIZED INSTITUTIONS

The special features accompanying the health education process are examined, namely: child's health status and specifics of his disease; life conditions before entering the institution; formed child's personality in conditions of parents' deficit.

The system applied during the work with children relevant to the subject is demonstrated, and it includes: diagnostic of child's health status and knowledge and observance of healthy hygiene norms, absorbance of knowledge for health protection and practical skills. Institution's experience in participation in programs with health subjects is described.

Key words: health education, children, operating system, programs

Петкова, И. Проблемы профессиональной мотивации специалистов, работающих в специализированных учреждениях. В: *Вронский, О.Г.* ред. Роль университетов и музеев в проведении гуманитарных научных исследований: Материалы VI Международной научно-практической конференции. Тула : ТГПУ Л. Н. Толстого; 2011. с. 393-399. ISBN 978-5-87954-644-6

Мотивацията е в основата на професионалното и личностното поведение на специалистите.

Целта на изследването е да се определи влиянието (ранга) на мотивационните фактори и да се установят зоните на удовлетвореност на потребностите на специалистите.

Разработен е План за мотивация на персонала, който включва дейности за: повишаване на квалификацията, лична професионална реализация, допълнително материално стимулиране, подобряване условията на труд.

Резултатите от изследването показват, че задоволството и интересът към работата са основен мотив при избора на професия. Трудовото възнаграждение също е основен фактор при мотивацията на постъпващите на работа специалисти. Възможността за професионален растеж и повишаване на квалификацията не е водещ фактор в мотивацията. Липсва схема за развитие на специалиста по йерархия както във вертикално, така и в хоризонтално ниво.

Ключови думи: специалисти, мотивация, мотив, работа, институция.

Pietkova, I. [Петкова, И.] Роль семьи в жизни детей из специализированных учреждений. В: *Klim-Klimaszewskiej, A. Red. Zagrożenia dzieci i młodzieży we współczesnym społeczeństwie* : Część 1. Siedlce: Elpil; **2011**. c. 159-163.

ISBN 978-83-923929-1-0

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Siedleckie Towarzystwo Naukowe

Zagrożenia dzieci i młodzieży we współczesnym społeczeństwie

część 1

pod redakcją

Anny Klim-Klimaszewskiej

Siedlce 2011

Разгледани са причините за извеждането на детето от неблагоприятната семейна среда.

Показани са резултатите от изследване на детска рисунка на теми “Семейство” и “Моят дом”.

Представени са форми и методи на работа с детето за усвояване на знания за ролята на семейството, функцията и взаимоотношенията между членовете му. Темите са свързани с усвояване на знания по правата на детето.

Ключови думи: дете, семейство, форми, методи, рисунка

THE ROLE OF THE FAMILY IN THE LIFE OF A CHILD, LIVING IN SPECIALIZED INSTITUTION

The reasons for child's take away from unfavorable family environment are examined. The results from a survey on children pictures, on the topics "Family" and „My home" are presented.

Forms and methods of work with children for adopting knowledge on the role of the family, its function and interrelations between its members are displayed. Subjects are related to getting knowledge on children's rights.

Key words: child, family, forms, methods, drawing

Петкова, И. Воспитатель - лидер групповой работы с детьми в специализированных учреждениях. В: *Митиной, Л.М.* ред. Учитель, преподаватель, тренер: VI Международная научно-практическая конференция; 2010 июля 8-9 Москва. т. 2. Москва: ПИ РАО; **2010**. с. 236-238.
ISBN 978-5-94051-038-3 и ISBN 978-5-94051-048-2

Отделено е внимание на особеностите във възпитанието на децата, отглеждани и възпитавани в специализирана институция.

Разглежда се ролята на възпитател като лидер на групово работно с деца, което допринася за процеса на приобщаването им към социалната среда.

Описани са основните характеристики на лидера и неговата специфична роля на отделните етапи в груповата дейност.

Ключови думи: възпитател, лидер, деца, групово работно

Воспитатель – лидер групповой работы с детьми в специализированных учреждениях

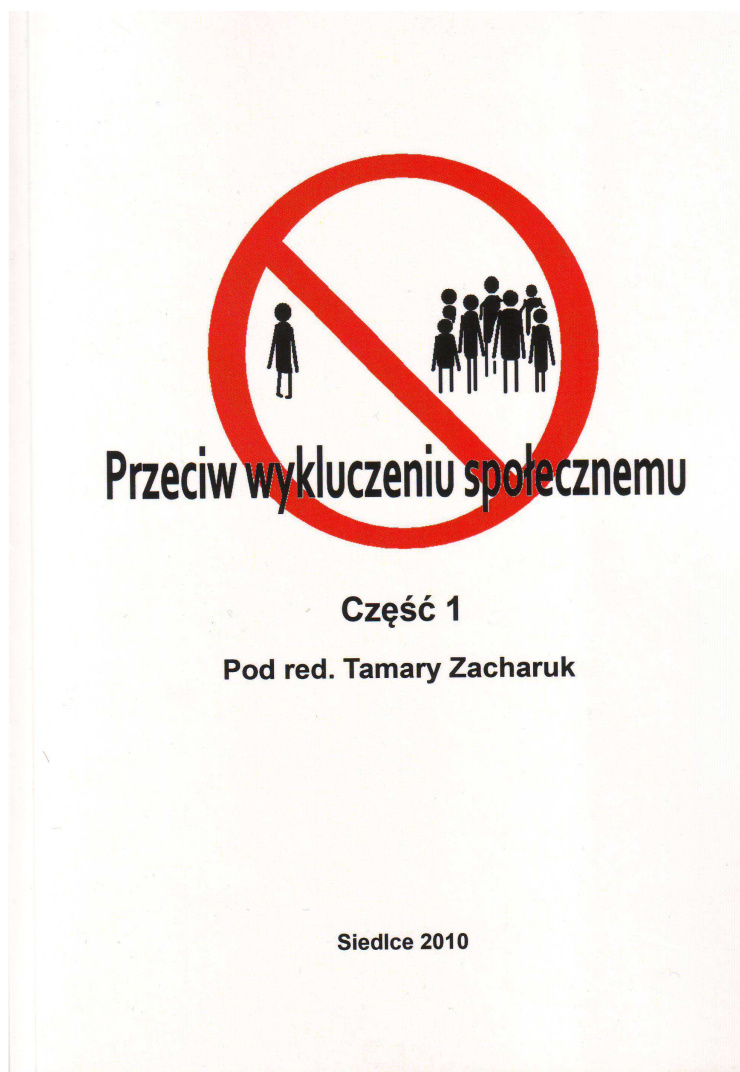
Уделено внимание особенностям при воспитании детей, выращиваемых в специализированных учреждениях.

Рассматривается роль воспитателя в качестве лидера групповой работы с детьми, который способствует процесс их приобщения к социальной среде.

Описаны основные характеристики лидера и его специфическая роль на отдельных этапах групповой деятельности.

Ключевые слова: педагог, лидер, дети, работа в группах

Pietkova, I. [Петкова, И.] Поддържающа среда на ребёнка - условие социальной адаптации. В: Zacharuk, T. Red. *Przeciw wykluczeniu społecznemu*. Siedlce : Elpil; 2010. с. 125-128. ISBN 978-83-923929-0-3

Развитието на правните и етически норми, развитието на педагогиката, психологията и медицината налагат ново отношение към децата със специални образователни потребности.

Отразени са нарушенията в развитието на, настанени за отглеждане и възпитание в дом за деца, лишени от родителска грижа. Обърнато е внимание на професионалната готовност на възпитателите, които работят с тях и използването на специфични принципи при организацията на подкрепящата детето среда. Разгледани са основни форми за групова работа като ателие и утринна среща.

Ключови думи: деца със специални образователни потребности, подкрепяща детето среда, форми за групова работа, ателие, утринна среща.

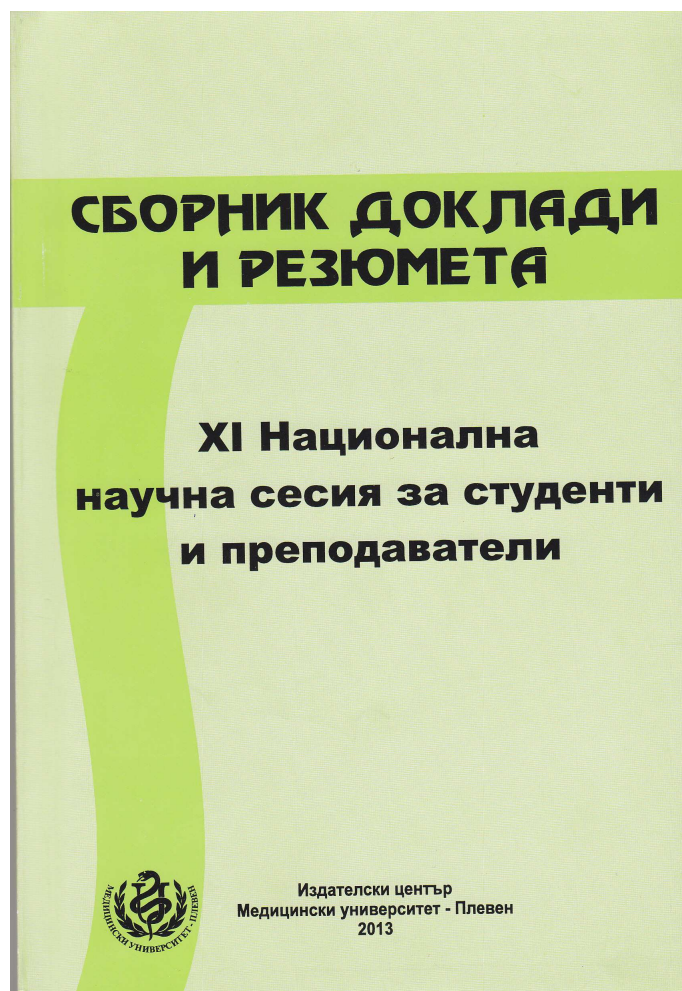
Child supporting environment - a condition for social inclusion

The evolution of legal and ethical norms and the development of pedagogy, psychology and medicine call for a new attitude to children who have special educational needs.

The disruptions in the development of children, raised and educated in public foster homes are reflected. Attention is paid to the professional readiness of educators, who work with them and to the use of specific principles when organizing a child supporting environment. Basic forms of group work, as workshop and morning meeting, are presented.

Key words: Children with special educational needs, supporting child protection, forms of group work, workshop, morning meeting.

Петкова, И. Характеристика на професията "Социален работник". В: *Кънчева, К.* ред. XI Национална научна сесия за студенти и преподаватели; 2012 окт. 25-26; Плевен: Сборник доклади и резюмета. Плевен: ИЦ МУ-Плевен; **2013.** с. 155-160.
ISBN 978-954-756-122-9

Разгледани са различните аспекти в дейността на социалния работник. Коментирани са основните функции на професията и основните области на дейността му регламентирани като задължения в длъжностната характеристика. Посочени са различните роли, които той осъществява в професионалната си дейност.

Подчертана е необходимостта от сериозна и задълбочена теоретична и практическа подготовка и опит на социалния работник за работа с клиенти със социални проблеми.

Ключови думи: социален работник, теоретична подготовка, практическа подготовка, личностни качества.

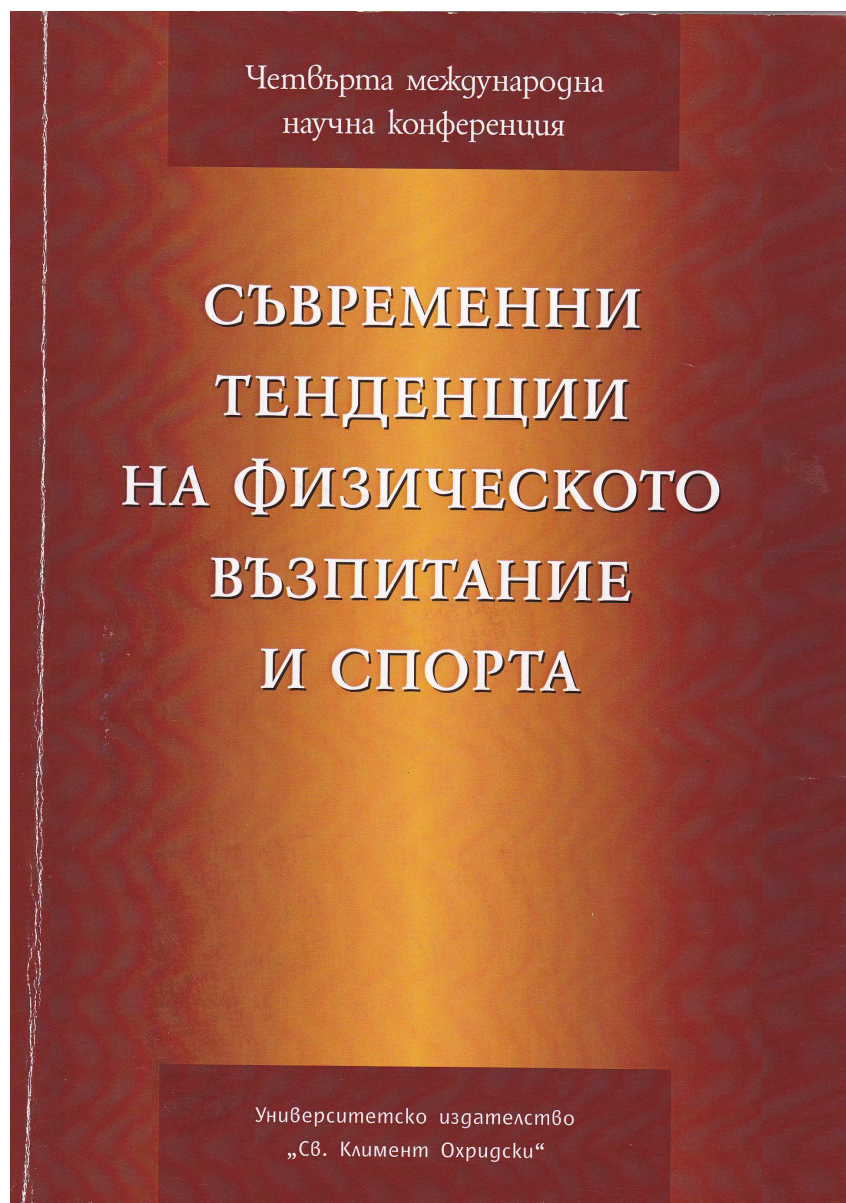
DESCRIPTION OF PROFESSION “SOCIAL WORKER”

Discusses various aspects of the operation of the social worker. Commented are the main functions of the profession and the main areas of activity regulated by duties in the job description. Indicated are the different he performed in his professional activities.

Emphasized is the need for a serious and thorough theoretical and practical knowledge and experience of the social worker to work with clients with social problems.

Key words: social worker, theoretical, practical training, personality.

Петкова, И. Двигателната активност в системата на социалното включване на личността. В: *Съвременни тенденции на физическото възпитание и спорта* : Четвърта международна научна конференция. София : УИ Св. Климент Охридски; 2012. с. 340-348. ISSN 1314-2275

Въпросът за ролята на двигателната активност за социалното функциониране на личността е особено значим, когато по различни причини, заболяване или възрастови особености, то е съпроводено с преодоляване на определени трудности.

Проведено и анализирано е анкетно проучване на хора в пенсионна възраст с цел да се установят интересите им към спорта и системността на изпълнение на

физически упражнения. Потърсено е мнението им за това, какво получават от физическите упражнения и спорта: удовлетворение, морална подкрепа, чувство на увереност, независимост, подобряване на здравословното състояние, подобряване на общото физическо състояние, подобряване на умения за самообслужване.

Направени са изводи свързани с осигуряване на повече възможности на възрастните хора за активна двигателна дейност чрез организиране на спортни мероприятия на различни нива в подходящи за целта бази. Потърсено е сътрудничеството с обществени организации в неправителствения сектор и общинските структури по проблемите на двигателната активност на възрастните хора.

Ключови думи: двигателна активност, спорт, физически упражнения, социално включване, пенсионна възраст

PHYSICAL ACTIVITY IN THE SYSTEM OF SOCIAL INCLUSION OF PERSONALITY

The subject of motion activity role in social functioning of persons is of great significance when, due to various reasons – disease or age specifics – it is completed with surmount of certain difficulties

A survey among people in pension age is conducted and analyzed, in order to establish their interests in sports and systematic performance of physical exercises. The survey sought their opinion on what they receive from physical exercises and sports: satisfaction, moral support, sense of confidence, independence, improved health status, improved total physical state, improved skills for daily care about themselves.

Conclusions are drawn in relation to provision of more options for physical activities to older people, through organization of sports events, at different levels, in suitable spots. Cooperation of public organizations from the non-government sector and municipal structures is sought, for solving the problems of older people's physical activity.

Key words: motion activity, sports, physical exercises, social inclusion, pension age.

Петкова, И. Критерии за оценяване на професионалните страни и качества на социалния педагог/възпитател. Във: *Формиране на гражданина и професионалиста в условията на университетското образование* : Сборник от научни статии, кн. 1, т. 2. Габрово : ЕКС-ПРЕС; 2012. с. 65-70. ISBN 978-954-490-336-7

Разгледани са професионално значимите качества на социалния педагог/възпитател от позицията на социално-педагогическата му дейност. Отделено е внимание на индивидуалния стил на педагога в процеса на педагогическото взаимодействие с детето, лишено от родителска грижа.

Показани са трите взаимосвързани елемента в процеса на оценяване дейността на социалния педагог/възпитател. Разгледани са критериите за оценка свързани с: водене на документацията; планиране дейности с детето; планиране, организиране и реализиране на дейности с детето; организация на средата; общуване; повишаване на квалификацията.

Отразено е мнението на възпитатели, с които е апробирана рейтинг-скала за оценка на социално-педагогическата им дейност.

Ключови думи: професионални качества, педагог, критерии за оценка, рейтинг-скала

Criteria for assessment of social pedagogue/educator's professional activity

The professionally important qualities for the social pedagogue/educator are examined, from the position of their social and educating activities. Attention is paid to individual pedagogue's style in the process of pedagogical interaction with the child, deprived of parental care. Three interconnected elements in the assessment process of the social pedagogue/educator's professional activity are described.

The criteria for assessment, related to records keeping, planning activities with the child, planning, organization and realization of activities with the child, organization of the environment, communication, enhancing the qualification, is considered. Opinion of educators is reflected, through which a rating scale for assessment of social and pedagogical activities is approbated.

Key words: professional quality educator evaluation criteria, rating-scale

Петкова, И. Особенности на социално-педагогическата работа с възрастни хора. В: *Технически университет – Габрово. Международна научна конференция УНИТЕХ'12*; 2012 ноем. 16-17; Габрово: Сборник доклади, т. 3. Габрово : УИ Васил Априлов; **2012.** с. 256-260. **ISSN 1313-230X**

Особен момент свързан с промяната на динамичния стереотип на личността е излизането ѝ в пенсия. Той се разглежда от няколко аспекта – личностен, професионален, социален, емоционален, трудово-правен и финансов.

Коментира се ролята на социално-педагогическата работа за достоен живот на възрастния човек, възможностите за активното му включване в различни

дейности, според интересите и потребностите му. Анализират се резултати от анкетно проучване за определяне ролята на организирани дейности /спорт, творчески групи и др./ за укрепването у възрастните хора на чувството за собствено достойнство и развитие на положителната представа за собствената значимост.

Ключови думи: възрастни хора, дейности, интереси, потребности, достойнство

SPECIFICS OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL WORK WITH ADULTS

A specific moment, related to change in dynamic stereotype of persons is their retirement. It is examined in a number of aspects – personal, professional, social, emotional, labor and legal, and financial.

The role of social and pedagogical work for a merited life of the adult, options for active inclusion in various activities according to their interests and needs is commented.

Outcomes from inquiry that aimed to determine the role of organized activities /sports, creative groups, etc/ for consolidation of own dignity and development of positive concept in retired adults for their own significance are analyzed.

Key words: adults, activities, interests, needs, dignity

Петкова, И. Професията "Приемен родител" - потребност от професионално обучение и образование. В: *Технически университет – Габрово*. Международна научна конференция УНИТЕХ'12; 2012 ноем. 16-17; Габрово: Сборник доклади, т. 3. Габрово : УИ Васил Априлов; **2012**. с. 251-255. **ISSN 1313-230X**

Приемната грижа е относително нова социална услуга за деца, които са поставени в условията на риск за живота и здравето си. Това поставя въпроса за професионалната подготовка на “професионалните приемни родители”, за необходимостта от специализирано обучение от квалифицирани специалисти – педагози, психолози и др., което да се извършва в съответни центрове за професионална подготовка и да се удостоверява с документ – удостоверение на МОМН.

Направено е проучване на действащата нормативна база и са изведени приоритетите и необходимостта от професионално образование.

Ключови думи: приемен родител, професионално образование, обучение.

PROFESSION “FOSTER PARENT” – IN NEED OF PROFESSIONAL TRAINING AND EDUCATION

The foster care is a relatively new social service for children, who are in conditions of risk for their lives and health. This brings up the issue for professional training for “professional foster parents”, need of specialized training provided by qualified specialists – pedagogues, psychologists and others - that shall be completed in relevant centres for professional training and verified through certificates issued by the Ministry of Education, Youth and Science.

A survey on the current legislation is conducted, and priorities and need of professional training are determined.

Key words: foster parent, professional training, education

Петкова, И. Практическото упражнение на студентите - възможности и предизвикателства. В: *70 години* Медицински колеж - Пловдив - традиции и бъдеще: Юбилейна научна сесия; 2012 май 09-10; Пловдив: Медицински университет - Пловдив; **2012. с. 260-264. ISBN 978-954-9549-63-3**

Разглеждат се възможностите за практически упражнения със студентите извън учебните зали, а именно в практическите учебни бази и изпробването им в реална практическа ситуация.

Проследява се предварителната подготовка и методите за осъществяване на упражнението.

Анализират се резултатите от оценките по въпросник на студентите от практическото упражнение.

Ключови думи: упражнение, методи, оценка, практическа ситуация.

PRACTICAL EXERCISES FOR STUDENTS – OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

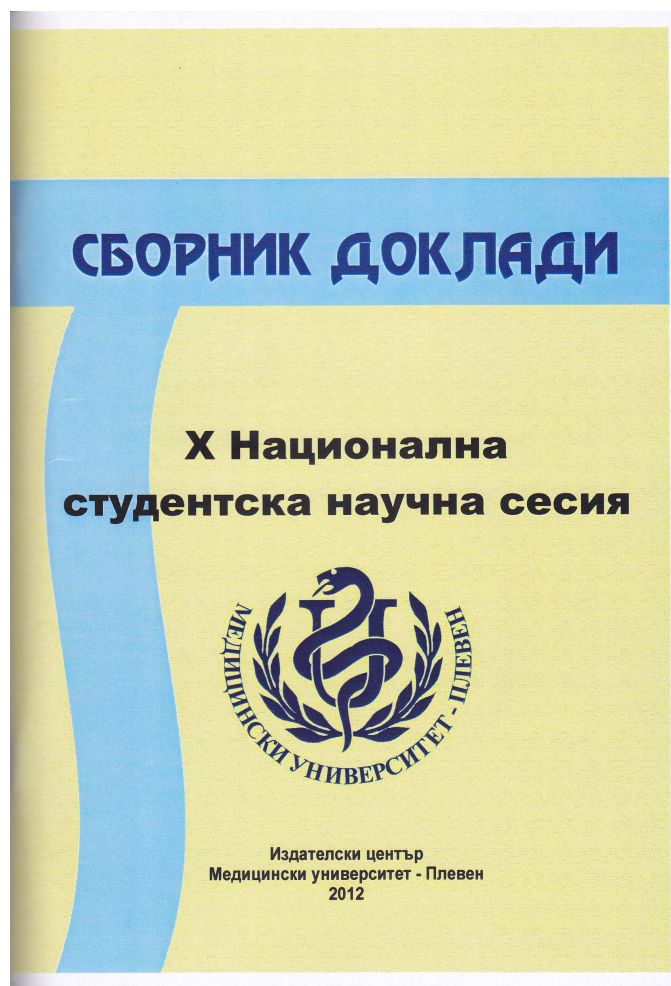
Opportunities for practical exercises with the students outside the academic halls have been examined, namely at practical training bases, testing in real, field situations.

The preliminary training and the methods for conducting the exercises have been traced down.

The students' results from the assessment, done through questionnaire, of the practical exercises have been analyzed.

Key words: exercise, model, assessment, practical situation.

Петкова, И. Различията на децата, лишени от родителска грижа - социален стереотип или реалност. В: *Петкова, И.* ред. X Национална студентска научна сесия, Медицински университет – Плевен. Плевен : ИЦ МУ - Плевен; **2012.** с. 140-147. ISSN 1314-6548

Разгледани са резултатите от проведено проучване на общественото мнение, с цел е да се установи съществуват ли стереотипи и предразсъдъци за различията на децата, лишени от родителска грижа, отглеждани и възпитавани в специализирана институция.

Показани са предвидените съвместни мероприятия в дейностния план на проекта “Хайде заедно”, реализиран в рамките на програма “Родителско участие в образованието”.

Отчетени са промените в нагласите и преодоляването на негативните стереотипи и предразсъдъци на участниците от целевата група към децата от специализираната институция.

Ключови думи: стереотип, нагласи, предразсъдъци, деца, проект.

DIFFERENCE OF CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE- SOCIAL STEREOTYPE OR REALITY

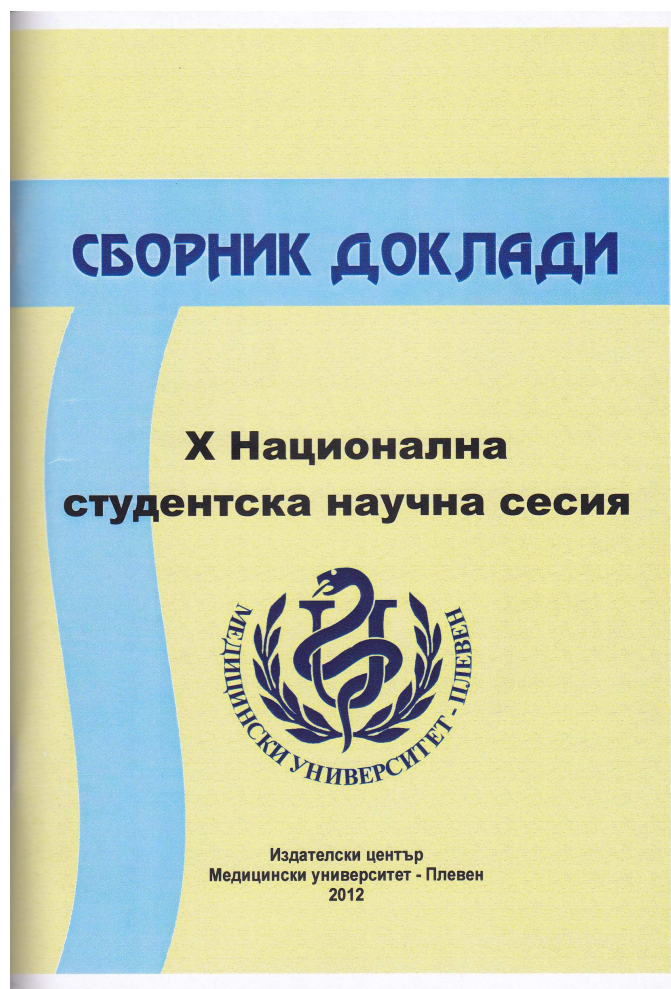
Results from performed public opinion survey are examined, in order to establish possible stereotypes and prejudices to difference of children, deprived from parental care and raised and educated in specialized institution.

The planned joint actions in the Action Plan of the project “Let’s together”, implemented within the framework of the program “Parental participation in education”.

Changes in perception and surmount of negative stereotypes and prejudices in participants from the target group towards children from specialized institutions are detected and reported.

Key words: stereotype, perception, prejudice, children, project

Петкова, И. Ролята на взаимодействието между институциите в социално-педагогическата практика. В: *Петкова, И.* ред. X Национална студентска научна сесия, Медицински университет – Плевен. Плевен : ИЦ МУ - Плевен; **2012.** с. 134-140. ISSN 1314-6548

Съвместната дейност между училището, детската градина, специализираната институция и други партньорски организации се разглежда като модел на общите усилия между институциите да се отговори на потребностите и интересите на детето.

Анализирани са резултатите от провеждане на партньорска квалификационна форма ателие “Заедно – взаимодействие между институциите”.

Показани са методите за работа в квалификационната форма – ателие. Определени са ключовите думи за успеха на взаимодействието между институциите – компетентност, топлина, обич, желание, разбиране, толерантност, заедно.

Ключови думи: ателие, заедно, включващо образование, партньори, деца.

THE ROLE OF INTERACTION BETWEEN INSTITUTIONS IN SOCIAL AND PEDAGOGY PRACTICE

The joint activities between school, kindergarten, specialized institution and other partner organizations is considered as a model of common efforts between institutions to respond to needs and interests of children.

The results from completed partner qualification format **Workshop “Together – interaction between institutions”** are analyzed.

The working methods in the qualification format – workshop – are displayed. The key words for success of interaction between institutions are determined – competency, cordiality, love, desire, understanding, tolerance, together.

Key words: workshop, together, inclusive education, partners, children

Петкова, И. Ролята на преддипломния стаж за развитие на професионални умения у бъдещия социален работник. В: *70 години Медицински колеж - Пловдив - традиции и бъдеще: Юбилейна научна сесия*; 2012 май 09-10; Пловдив: Медицински университет Пловдив; **2012**. с. 256-260. **ISBN 978-954-9549-63-3**

Коментират се основни компетенции, които бъдещият специалист трябва да притежава като: **знания, комуникативни умения, организационни умения.**

Разглеждат се възможностите за формирането им в условията на преддипломен стаж.

Отчитат се резултатите от оценката на наставника и самооценката на студента.

Ключови думи: професионални компетенции, студент, самооценка, оценка, стаж.

THE ROLE OF PRE-GRADUATION INTERNSHIP FOR DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SKILLS IN FUTURE SOCIAL WORKERS

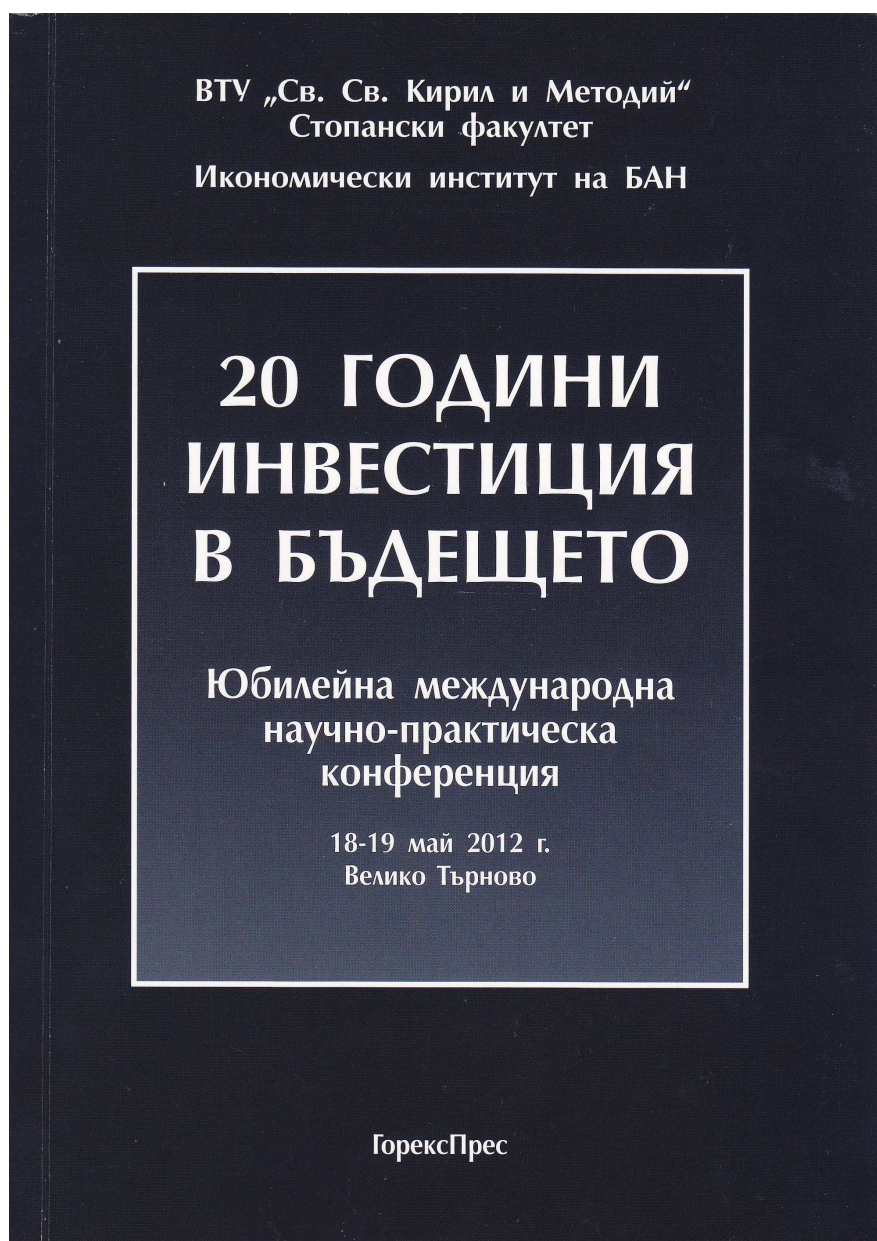
The main competencies, that the future specialists shall have – **knowledge, communicational skills, organizational skills** – have been discussed.

The opportunities for establishment of such skills during the pre-graduation internship have been examined.

The results from the assessment done by the mentor, and the self-assessment of the students have been reported.

Key words: professional competencies, student, self-assessment, assessment, internship.

Петкова, И. Социално-педагогически аспекти в работата с лица и деца, жертви на насилие - актуални проблеми в обучението на студентите. В: *20 години инвестиция в бъдещето* : Юбилейна международна научно-практическа конференция; 2012 май 18-19; Велико Търново. София : ГорексПрес; **2012**. с. 568-580. **ISBN 978-954-616-221-2**

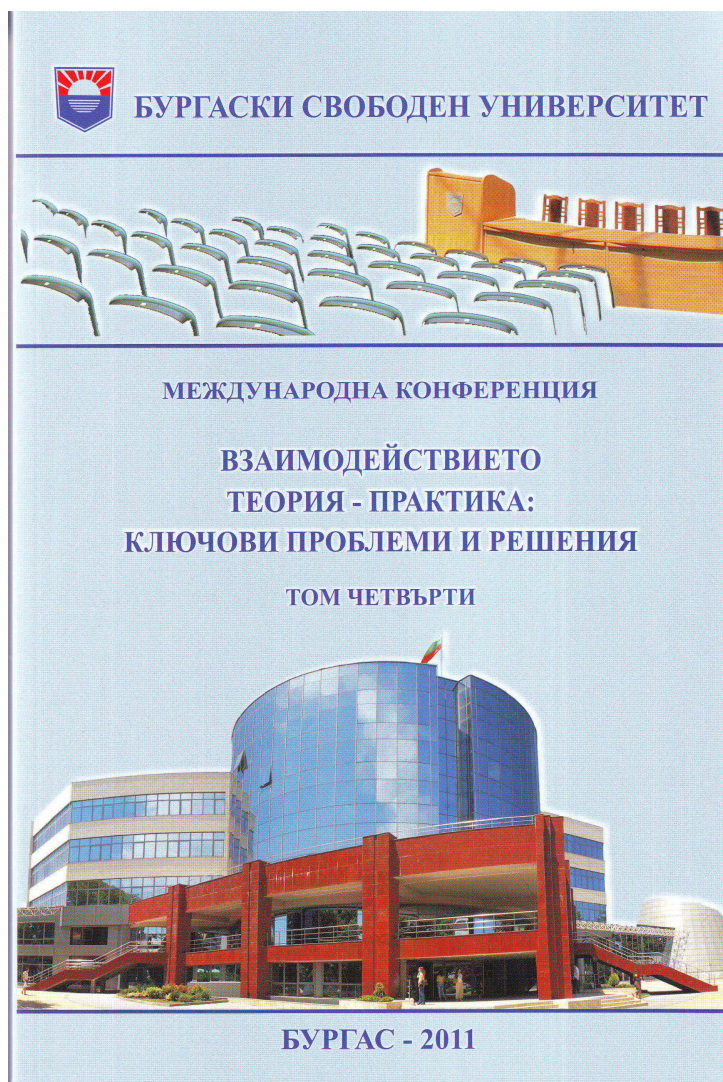
Въпросът за социално-педагогическите аспекти в работата с лица и деца, жертви на насилие се отнася до: познаване същността на проблема; умение да се идентифицира проблема и причините за него; планиране на дейности за социално

функциониране на лицата /децата/ жертви на насилие; планиране на дейности свързани с превенцията на потенциалните жертви.

Проведено е изследване със студенти като са използвани методите анкета и рисунка “Символ на насилието”. Анализирани и съпоставени са резултатите от изследването свързани със степента на усвоените знания по съответната тема, изведена е актуалната проблематика. Получените резултати показват необходимостта от разширяване на учебното съдържание по темата, както и организиране на разнообразни форми на обучение за овладяване на практически модели и техники за работа с лица и деца, жертви на насилие.

Ключови думи: символ, студенти, жертви, насилие.

Петкова, И. Комуникационната стратегия - фактор за институционално взаимодействие. Във: *Взаимодействието* теория-практика - ключови проблеми и решения: Международна конференция; 2011 юни 24-25; Бургас. т. 4: Бургаски свободен университет; **2011**. с. 322-327. **ISBN 978-954-9370-81-2**

Разгледани са причините за разработване на Комуникационна стратегия, нейната цел, целите на комуникация и стратегическите подходи на взаимодействие между партньорите. Показани са основните раздели на дейностния план. Споделен е опита по изработването и осъществяването на дейностите от хартите за сътрудничество с партньорите на институцията.

Ключови думи: Комуникационна стратегия, харта за сътрудничество, партньорство, взаимодействие, специализирана институция.

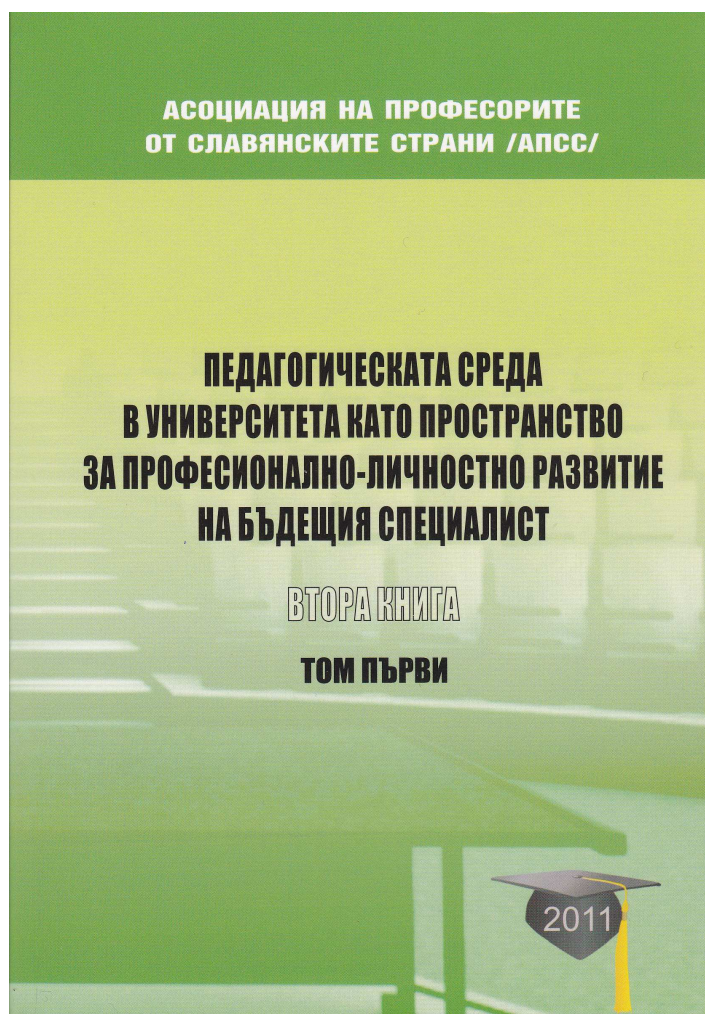
COMMUNICATION STRATEGY AS FACTOR FOR INSTITUTIONAL INTERACTION

The need to develop a communication strategy, its purpose, communication targets and strategic approaches for partners' interaction were reviewed. The principle steps of the action plan were explained. The experience gained in the course of devising and performing the activities envisaged in the collaboration charts for partners of the institution was shared.

Key words: Communication strategy, collaboration chart, partnership, interaction, specialized institution.

Петкова, И. Организацията на социално-педагогическата среда като фактор за професионалното развитие на специалистите, работещи в специализираните институции. В: *Педагогическата среда в университета като пространство за професионално-личностно развитие на бъдещия специалист* : Сборник от научни статии : Т. 1, Кн. 2. Габрово : ЕКС-ПРЕС; **2011**. с. 357-362.

ISBN 978-954-490-244-5

Разгледан е образователен модул свързан с **организацията на социално-педагогическата среда** в специализираната институцията по проект „Приобщаващо образование – приемственост между институциите” реализиран от Фондация „Програма Съпка по стъпка”. Отчетени са особеностите свързани със социалната функция на дома, целогодишна организация на възпитателната работа с децата и спецификата на средата в дома. Изяснени са основните понятия на обучителния модул: **загриженост, общуване, взаимовръзки и общност**. Описани са подтемите на обучителния модул: “Символ на средата”, “Изработване на проект

за организация на социално-педагогическа среда”, “Създаване на общност”, “Особености при формиране на поведение у децата от специализираната институция”, “Интерактивните методи в педагогическото взаимодействие с децата”.

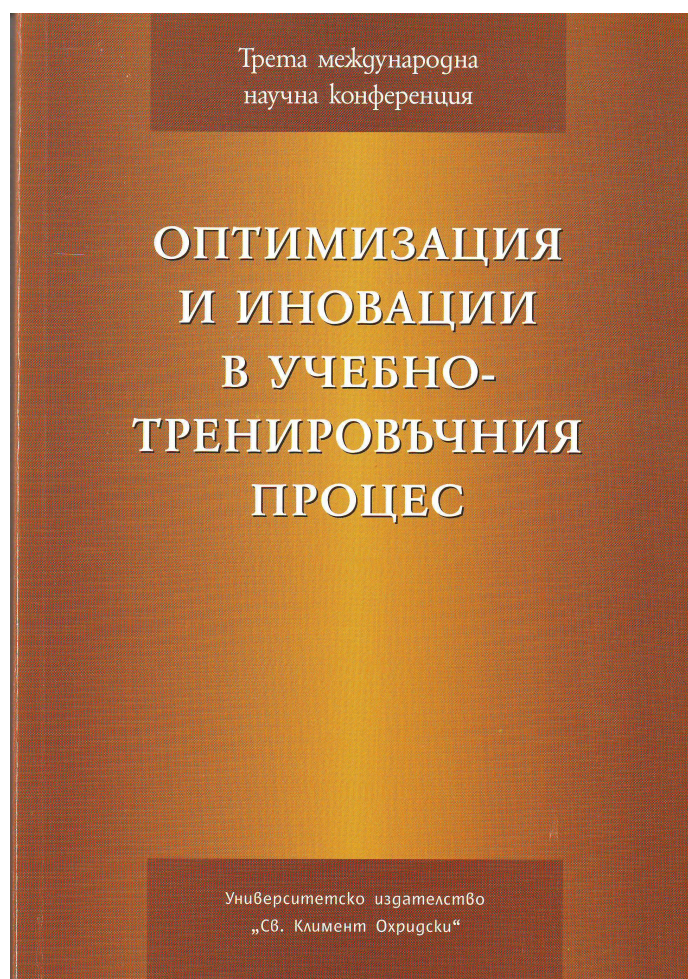
Ключови думи: модул, среда, приобщаващо образование

ORGANIZATION OF THE SOCIAL–PEDAGOGICAL ENVIRONMENT AS A FACTOR FOR THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF SPECIALISTS WORKING IN A SPECIALIZED INSTITUTION

The educational module related to the **organization of the social-pedagogical environment** in a specialized institution was reviewed within the frame of the Project called Incorporating Education – Institutional Continuity implemented by Step by Step Program Foundation. The particulars of social function of home, year-round organization of pedagogical work with children and the specificity of domestic environment were taken into consideration. The main concepts of the educational module: **caring, communicating, interrelations, community** were explained. The topics included in the educational module: “Symbol of the Environment”, “Developing a project for organization of the social-pedagogical environment”, “Creating a community”, “Particulars of the behavioral shaping of children cared for in a specialized institution”, “Interactive methods for pedagogical interaction with children” were described.

Key words: module environment inclusive education

Петкова, И. Ролята на спортните игри с елементи на ориентиране за укрепване на физическото и психическото развитие на деца от специализирана институция. В: *Оптимизация и иновации в учебно-тренировъчния процес*: Трета международна научна конференция. София: УИ Св. Климент Охридски; **2011**. с. 111-121.
ISSN 1314-2275

В условията на осъществяване на проект “Природата е май приятел” с 6-7-годишни деца от специализирана институция са разработени и приложени спортни игри с елементи на ориентиране в естествена природна среда. Дейностите по проекта се осъществяват в рамките на организирано “зелено училище” на планина.

Изследвано е влиянието на спортните игри с елементи на ориентиране върху повишаване на двигателните способности на децата, участници в проекта. Проследено е формирането на волеви качества, стремеж и готовност за справяне с трудностите при осъществяване на общата групова задача. Потърсена е ролята им за укрепване на детския организъм.

Ключови думи: проект, спортни игри, природа, физическа дееспособност, здраве.

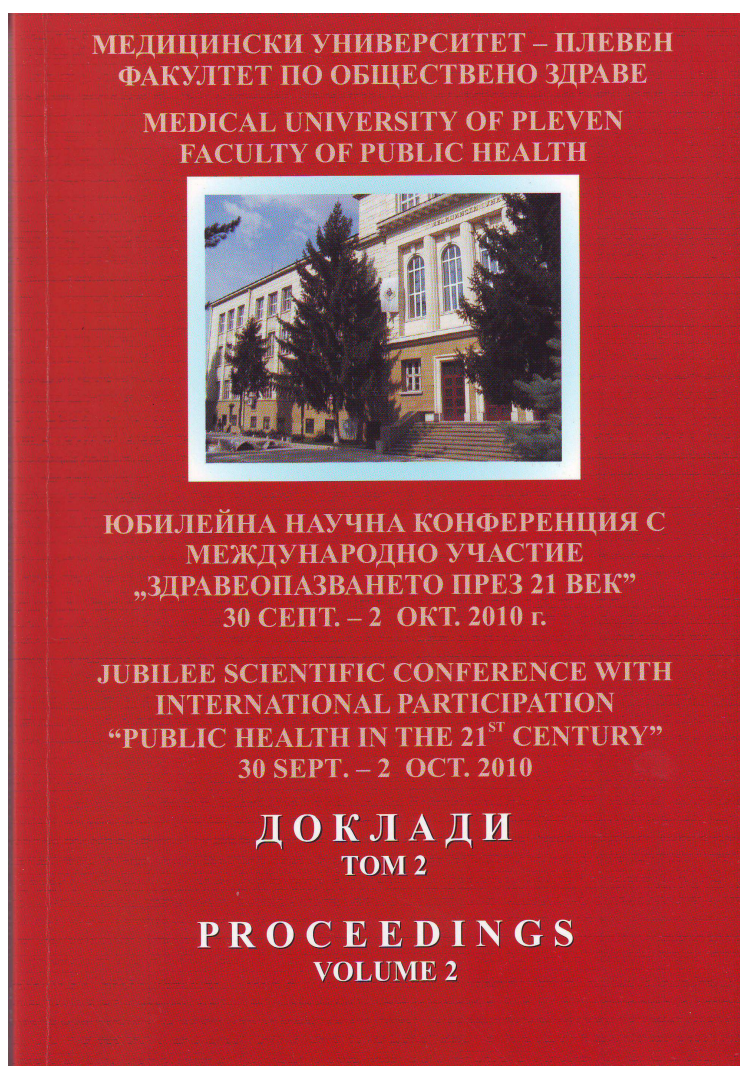
THE ROLE OF SPORT GAMES INCLUDING ORIENTATION ELEMENTS FOR STRENGTHENING THE PHYSICAL AND MENTAL DEVELOPMENT OF CHILDREN CARED FOR IN A SPECIALIZED INSTITUTION

Within the frame of the Nature is My Friend Project involving 6-7-year-old children who are cared for in a specialized institution, a number of sport games, which include elements of orientation in a natural environment were devised and played out. The activities organized under this project were carried out in the form of “green school” in the mountains.

The effects of playing the sport games including elements of orientation on improving the motor abilities of children participants in this project were studied. The formation of volitional faculties, endeavor and readiness to face difficulties in the course of implementing the mission of the entire group were monitored. Their role in strengthening the children’s health and bodies was studied.

Key words: project, sport games, nature, physical faculties, health.

Петкова, И. Груповата работа, фактор за формиране социалния статус на децата от специализираната институция. В: *Грънчарова, Г.* ред. Здравеопазването през 21 век; Юбилейна научна конференция с международно участие; Медицински университет - Плевен, Факултет по общественото здраве: Т. 2; 2010 30 септ. - 2 окт.; Плевен. Плевен: ИЦ МУ-Плевен; **2010.** с. 682-685. **ISBN 978-954-756-099-4**

1. Въведение: Проблемите на децата, отглеждани и възпитавани в специализирани институции налагат необходимостта от формиране на умения за общуване с връстници и възрастни, стремеж за личностна реализация. С децата от Дом за деца, лишени от родителска грижа „Детелина“ гр. Плевен се прилага модел за групова работа с децата. Той включва: цел и принципи; организация на подкрепяща детето среда; групови форми за организация.

2. Цел: Да се установи индивидуалния статус на детето, личностните му взаимоотношения и равнището на социалната му подкрепа.

3. Материал и методи: За изследване на децата от специализираната институция се използва социометричния метод на Морено. Получените резултати се отразяват в Социометрична матрица (по Дж.Морено), а обработените данни от матрицата се нанасят в Социограма (по П. Фрес). При обработването на данните се определя: статуса на детето, взаимните симпатии, диференцират се мотивите, малките групи, връзките между тях, мястото на всяко дете в структурата на взаимоотношенията.

4. Резултати и обсъждане: Анализът на резултатите показва, че лидери в групата вече са 25% от децата. Взаимните връзки са между 8 двойки деца. От децата средно предпочитани са 57%, малко предпочитаните са 13%, а без избор са само 4%. В условията на целенасочена групова работа е настъпила съществена промяна в статуса на всяко дете, като: $St=0,17 - 13\%$; $St=0,13 - 13\%$; $St=0,09 - 57\%$; $St=0,04 - 13\%$; $St=0 - 4\%$. Собственият си индивидуален статус вече осъзнават 42% от децата.

5. Заключение: В резултат на приложения модел за групова работа децата си взаимодействат, проявяват активна позиция и емоционално и оценъчно отношение към партньора; осъзнават собствената си позиция и социалният си статус в детската група.

6. Ключови думи: група, модел, социален статус, дете.

GROUP WORK AS FACTOR FOR FORMING THE SOCIAL STATUS OF CHILDREN FROM THE SPECIALIZED INSTITUTION

1. Introduction: The problems of children brought up and educated in specialized institutions pose the necessity for the formation of skills needed for their communication with peers and adults, and an aspiration for individual assertion. A model for group work with children is implemented in “Detelina” Home for Children Deprived of Parental Care – Pleven, which includes a target and principles; establishment of supportive environment; group forms of organization.

2. Aim: to establish the individual status of the child within the group, their personal relationships and the level of their social support.

3. Material and methods: To examine the children in the specialized institution Moreno’s sociometrical method is used. The obtained results are entered in a sociometrical matrix (after J. Moreno), and the processed data are filled in a sociogram (after P. Fres). When processing the data the following factors are taken into consideration: the child’s status, mutual liking; differentiated are motives, small groups, the links between them, the place of each child in the structure of relationships.

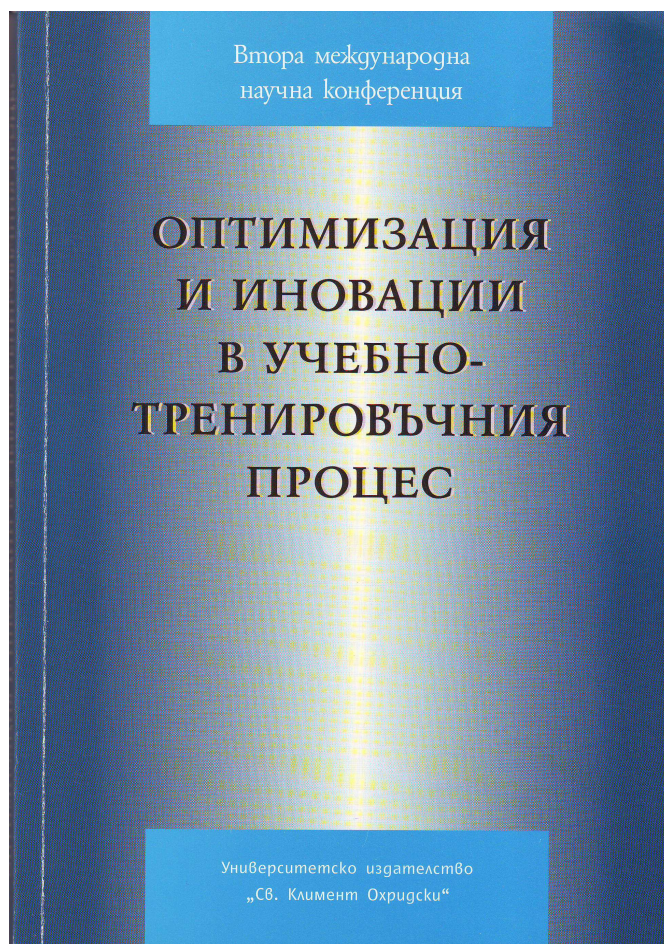
4. Results and discussion: The result analysis reveals that 25% of the children are already leaders within the group. Mutual relations exist between 8 pairs of children.

From all the children 57% are among those who are comparatively well accepted and for whom average preference is shown, 13% are those for whom less preference is revealed, and only 4% are not chosen for communication. Under the conditions of consistent group work a substantial change has occurred in the status of each child, where $St.=0,17 - 13\%$; $St.=0,13 - 13\%$; $St.=0,09 - 57\%$; $St.=0,04 - 13\%$; $St.=0 - 4\%$. 42% of the children already realize their own personal status.

5. Conclusion: As a result of the implemented group work model, children interact, show an active position and an emotional and evaluative attitude to their partner; they are aware of their position and their social status within the group of children.

6. Keywords: group, model, social status, child

Петкова, И. Допълнителни форми за развитие на физическата дееспособност на деца от специализирани институции. В: *Оптимизация и иновации в учебно-тренировъчния процес*: Втора международна научна конференция. София: УИ Св. Климент Охридски; **2010**. с. 88-95. **ISSN 1314-2575**

Особеното в развитието на 3-7-годишните деца, отглеждани и възпитавани в специализирана институция се изразява в значителното им изоставяне във физическото и нервно-психическо развитие.

Показан е модел на допълнителна форма за работа с децата от Дом за деца, лишени от родителска грижа “Детелина” гр. Плевен – спортно ателие “Юначе”. Целта на модела е да подпомогне и стимулира физическото развитие на детето, като укрепи неговото здраве в условията на емоционална удовлетвореност от изпълнението на физическите упражнения.

Анализирани са постигнатите резултати по различните показатели за физическите качества на децата, след прилагането на модела.

Ключови думи: деца, модел, допълнителни форми, физическо развитие.

Additional forms for development of physical ability in children from specialized institutions

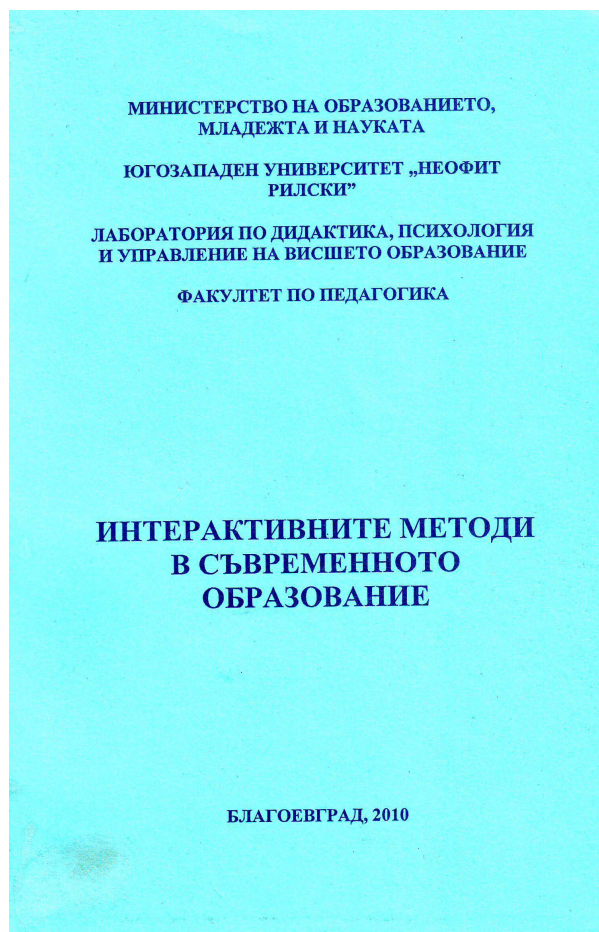
The reasons for the drop behind in physical and neuropsychological development of 3-7 year old children, raised and educated in specialized institutions are reflected.

A model for additional form of work with children from Detelina Home, town of Pleven is represented – a sports workshop “Yunache”. The object of the model is to support and stimulate the children’s physical development by strengthening their health in conditions of emotional satisfaction from physical exercising.

The results achieved in comparison to various factors for physical abilities of children after implementation of the model are analyzed.

Key words: children, model, additional forms, physical development

Петкова, И. Интерактивните методи в квалификацията на специалистите, работещи в специализирани институции. В: *Тодорина, Д.* ред. Интерактивните методи в съвременното образование: Сборник с научни статии от научна конференция по проект „Предпоставки за ефективност на интерактивните методи във висшето образование”. Благоевград : Санин - Н и Н; **2010**. с. 368-373. **ISBN 978-954-9382-62-4**

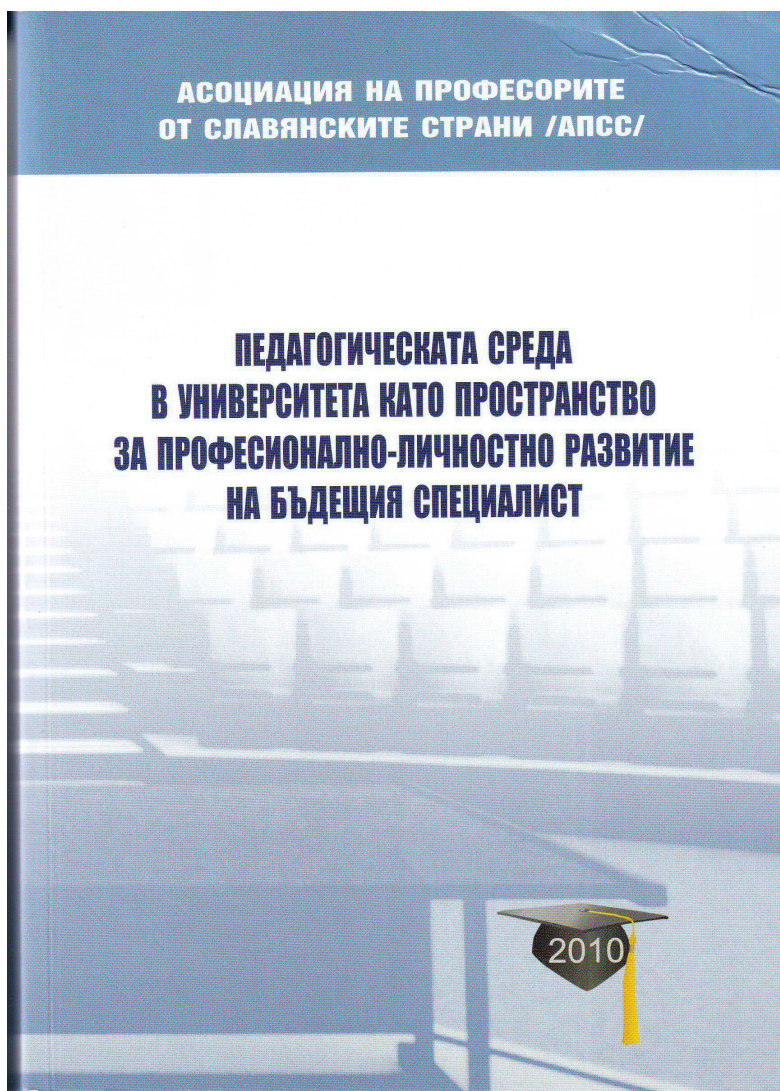
Разгледани са различни интерактивни методи, използвани във вътрешни квалификационни форми със специалисти, работещи в специализирани институции.

Анализирани са мненията им за ефективността на обучението чрез използваните методи.

Потърсена е възможността за адаптиране на използваните интерактивни методи в квалификационните форми при прилагане на усвоените знания и умения от специалистите в педагогическата практика с децата.

Ключови думи: интерактивни методи, специалисти, квалификация.

Петкова, И. Младият специалист и работната среда в специализираната институция за деца. В: *Педагогическата среда в университета като пространство за професионално-личностно развитие на бъдещия специалист* : Сборник с научни статии. Габрово : Екс-Прес; **2010**. с. 476-479. ISBN 978-954-490-161-5

Разгледани са особеностите при формиране на мултидисциплинарен екип, като основен компонент на работната среда в специализираната институция. Анализирани са резултатите от анкетно проучване на млади специалисти, работещи в тези институции, за бариерите в общуването.

Споделен е опита на специализирана институция за приобщаване на младите специалисти към работната среда. Той включва пет стъпки за подбор и адаптиране на новия член към мултидисциплинарния екип.

Ключови думи: екип, млад специалист, работна среда, бариери, стъпки.

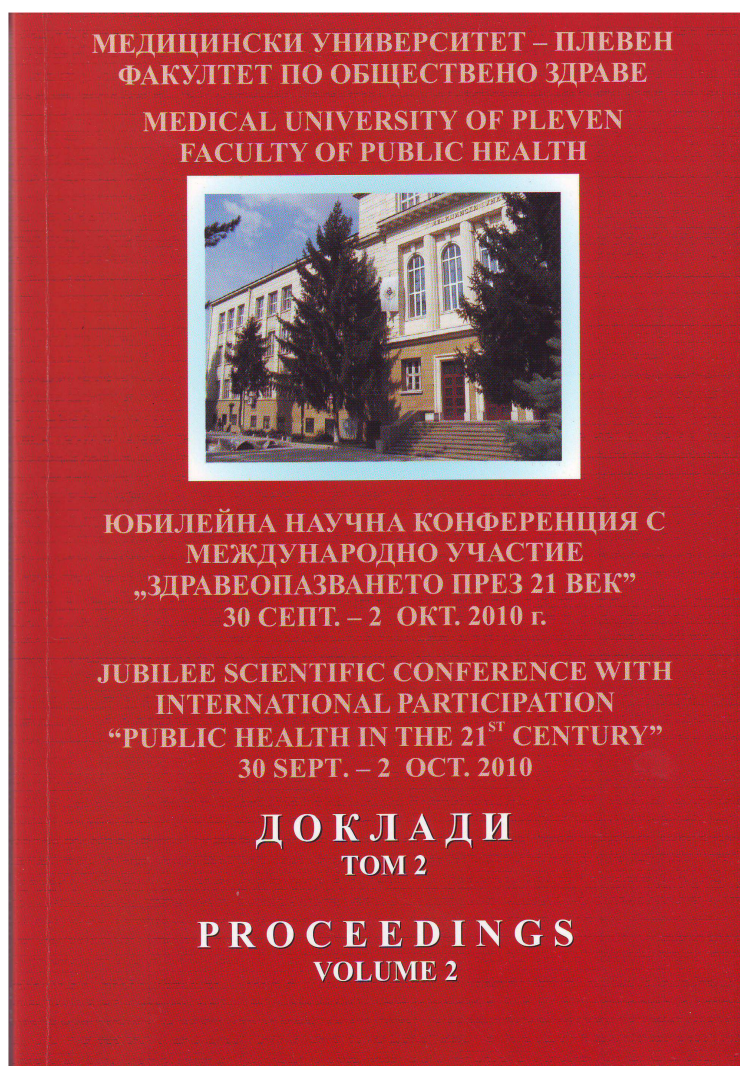
The young specialist and the working environment in a specialized institution for children

The specifics in formation of a multi-disciplinary team, as a basic component for the work environment in a specialized institution, are examined. Results from an inquiry on communication barriers, conducted among young specialists who work in such institutions are analyzed.

The experience of a specialized institution in affiliation of young specialists into the working environment is shared. The experience includes five steps for selection and adaptation of a new member to the multi-disciplinary team.

Key words: team, a young professional working environment, barriers, steps

Петкова, И. Умения за социално включване на децата от специализираната институция. В: *Грънчарова, Г.* ред. Здравеопазването през 21 век; Юбилейна научна конференция с международно участие; Медицински университет - Плевен, Факултет по обществено здраве: Т. 2; 2010 30 септ. - 2 окт.; Плевен. Плевен: ИЦ МУ-Плевен; **2010.** с. 673-677. **ISBN 978-954-756-099-4**

1. Въведение: Актуалността на проблема за социалното включване на децата, отглеждани и възпитавани в специализирани институции поставя необходимостта от изграждане на умения за самостоятелен живот, съобразно възрастовите им особености. Формирането им следва *стъпките*: диагностика на потребностите на детето; планиране на дейности с него; реализиране на планираните дейности; преглед на постигнатите резултати; планиране на следващите стъпки.

2. Цел: Да се установи степента на усвоените умения за социално включване на децата.

3. Материал и методи: Изследването се извършва с помощта на метода диагностичен тест. Използват се критерии и показатели за оценка степента на подготвеност на детето свързани със: умения за задоволяване на базисни потребности и умения за формиране на поведение в обществената среда.

4. Резултати и обсъждане: Получените резултати по показатели показват повишение в уменията на децата както следва: за усвоени умения за самообслужване с $K=0,6$; за спазване на хигиенните норми с $K=0,6$; за усвоени знания за здравето с $K=0,5$; за познаване на нормите за обществено поведение с $K=0,6$; за спазване на обществените норми на поведение с $K=0,5$. Планираните и проведени дейности с детето в Индивидуалния му план за грижа оказват съществено влияние за формирането на умения за социално включване и за цялостното развитие на детската личност. Съдържанието на дейностите е в зависимост от планираните конкретни цели за детето и от възможностите му да възприема, да анализира, да взема решение за конкретни действия, да прилага усвоените знания в конкретна жизнена ситуация.

5. Заключение: Спазването на етапите за изследване, планиране и реализиране на конкретни дейности с детето, отглеждано и възпитавано в специализирана институция е условие за оптимално усвояване на умения за социално включване, съобразно индивидуалния му темп на развитие.

6. Ключови думи: социално включване, дете, дейности, стъпки.

ABILITIES FOR SOCIAL INCLUSION OF CHILDREN FROM THE SPECIALIZED INSTITUTION

1. Introduction. The importance of the problem of the social inclusion of children, who are brought up and educated in specialized institutions, causes the necessity of developing skills for independent life in accordance with their age peculiarities. The process of building up these skills follows the following steps: diagnostics of the child's needs; planning of the activities they will participate in; accomplishment of the planned activities; overview of the achieved results; planning of the next steps.

2. Aim: To establish the degree to which the abilities for social inclusion have been acquired.

3. Material and methods: The research is carried out by means of the diagnostic test method. It uses criteria and indexes of assessing the degree of the child's preparation related to abilities for serving basic needs and abilities for forming behavior in a social environment.

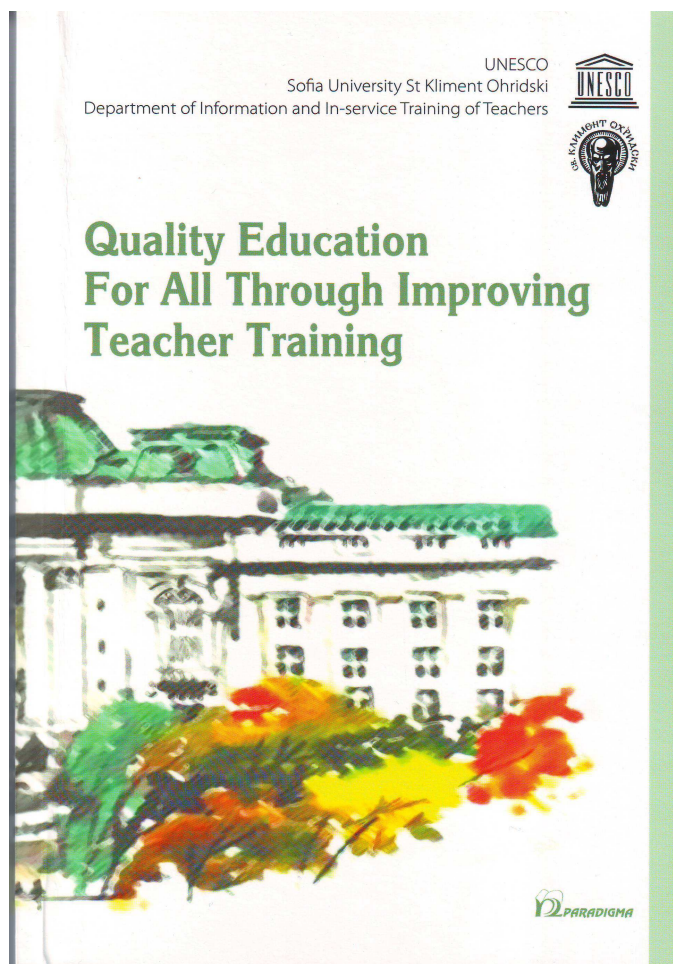
4. Results and discussion: The results in terms of indexes indicate development in children's abilities, as follows: for acquired self-serving skills – an increase of $K=0,6$; for observation of hygiene norms – an increase of $K=0,6$; for acquired health knowledge

– an increase of $K=0,5$; for familiarity with the norms of social behavior – an increase of $K=0,6$; for observation of the norms of social behavior – an increase of $K=0,5$. The activities planned and fulfilled in accordance with the child's Individual Care Plan play an important role in developing their social inclusion skills as well as in the overall development of the child's personality. The content of the activities is related to the concrete targets planned for the child and their abilities to perceive, analyze, take decisions for particular actions and implement the knowledge acquired in a concrete life situation.

5. Conclusion: Following the stages of research, planning and realization of concrete activities with the child who is brought up and educated in a specialized institution is a condition for their acquiring social inclusion skills related to their individual rate of development.

6. Keywords: social inclusion, child, activities, steps.

Petkova, I. Interactive methods in educators' qualification. In: *Quality education for all through improving teacher training*. Sofia : Paradigma; 2010. p. 214-216. ISBN 978-954-326-120-8

Нормативните документи поставят изисквания за професионалните умения на специалистите, работещи в специализирани институции. Аргументирана е необходимостта от включването им квалификационни форми, които да отговорят на потребностите на възпитателите в новите условия.

Анкетно проучване на възпитатели, които работят в специализирани институции, от Плевенска област показва необходимостта от перманентна квалификация, по въпроси свързани с правата на децата и работа със семействата им. Показани са възможностите за включване на интерактивни методи в квалификационните форми на специалистите.

Ключови думи: специалисти, интерактивни методи, квалификация, права на детето.

1. **Петкова, И.** Работата по проект – метод за обучение и професионална подготовка на бъдещия специалист. В: *Формиране на гражданина и професионалиста в условията на университетското образование*. Сборник с научни статии: Т. 2, Кн. 2. Габрово: Екс-Прес; **2013**. с. 362-367. Габрово: Екс-Прес; **ISBN 978-954-490-404-3**

Разкрити са съществените характеристики на социалното проектиране които имат отношение към използването на проектът като метод за обучение на бъдещите специалисти “социални работници”. Описана е дейността на студентите в разработването и осъществяването на проектите: “Радостта да създадеш” и “Заедно ще сбъднем мечтите си!”. Коментирани са оценките на студентите, участници в проектите по критериите: ефективност на съвместната дейност при изпълнение на задачата; равнище на активност.

Резултатите от работата по проектите показват, че студентите придобиват теоретичен, практически и емоционален опит от личните контакти, които осъществяват с потребителите на социални услуги. Пред своите колеги те показват личен пример за оказване на помощ и подкрепа на хората със специфични потребности.

Ключови думи: проект, метод, студенти, взаимодействие, подкрепа.

WORK ON PROJECT - METHOD FOR EDUCATION AND PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALIST

The essential features for social design related to the application of this project as a training method of the future specialists “social workers” are described. The students’ activity in the development and realization of the projects: “The Joy of Creation” and “Let’s Make Our Dreams Come True!” is depicted. The grades of the students participating in the projects have been commented on the criteria: mutual activity effectiveness in the task realization process; level of activity.

The results from the projects’ work demonstrate that the students acquire theoretical, practical and emotional experience as a result of the personal contacts, established with the clients of social services. In front of their colleagues they show personal example for rendering assistance and support of persons with specific needs.

Key words: project, method, students, interaction, support.

Петкова, И. Социално-педагогическа работа с деца, лишени от родителска грижа: Монография. Габрово: ЕКС-ПРЕС; 2012. 220 с. ISBN 978-954-490-353-4

Актуалността на проблемите на детето, лишено от родителска грижа се разглежда в два аспекта – **социален**, в който се определят причините, поради които детето е останало без грижите на родителите си и **педагогически**, в който се обособяват проблемите в социалното му функциониране .

Разкрива се същността на проблематиката и съвременните измерения на феномена дете, лишено от родителска грижа.

Изясняват се теоретичните постановки в процесите на социализация и ресоциализация на детето, което се отглежда извън семейната среда. Проследяват се особеностите в неговото развитие, определят се дефицитите в развитието му и причините за тях.

На основата на обобщени реални резултати от проведено целенасочено социално-педагогическо изследване и практически опит на автора по проблемите на социално включване на дете, лишено от родителска грижа се споделят постиженията с социално-педагогическата практика.

Отделено е внимание на динамиката в развитието на социалните услуги за дете, лишено от родителска грижа, като са разгледани и възможностите за развитието на социални услуги в самите специализирани институции и предоставянето на алтернативни на институционалната грижа, социални услуги в общността.

Проследен е цикълът на диагностика на възможностите и потребностите на детето, планиране и реализиране на конкретни дейности с него. Предлагат се иновативни техники за индивидуална и групова работа с детето при формиране на умения за социално включване и независим живот. Акцентираща се върху възможностите за индивидуална работа, социално включване и преодоляване на негативни нагласи и стереотипи спрямо детето, чрез работа по проекти.

Разгледани са социално-педагогически аспекти на професията социален педагог/възпитател. В характеристиката на професията е акцентирано върху основните области на дейност, професионалната култура и професионалната и колегиална етика на специалиста работещ с детето. Предложени са апробирани в практиката критерии за оценяване на професионалната дейност на социалния педагог/възпитател, както и модел за заприобщаване на младите специалисти към работната среда.

Ключови думи: дете, социален педагог, методи, форми, социално включване

SOCIAL-PEDAGOGICAL WORK WITH CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE

The actuality of the issues of children, deprived of parental care, is examined in two aspects – **social**, to determine the reasons that caused deprivation of parental care, and **pedagogical**, to differentiate the issues in their social function.

The nature of the problems and contemporary dimensions of the phenomenon “child, deprived of parental care” are revealed.

The theory formulations in socialization and re-socialization processes of the child, raised outside the family environment are explained. The specifics in his development are followed, the deficiency in the development and the reasons for them are determined.

On the grounds of generalized real results from conducted purposive social-pedagogical survey and author’s practical experience in issues of social inclusion of children, deprived of parental care, are shared achievements with social and pedagogical practice.

Attention is paid to dynamics in the development of social services for children, deprived of parental care, and the options for evolving social services in the specialized

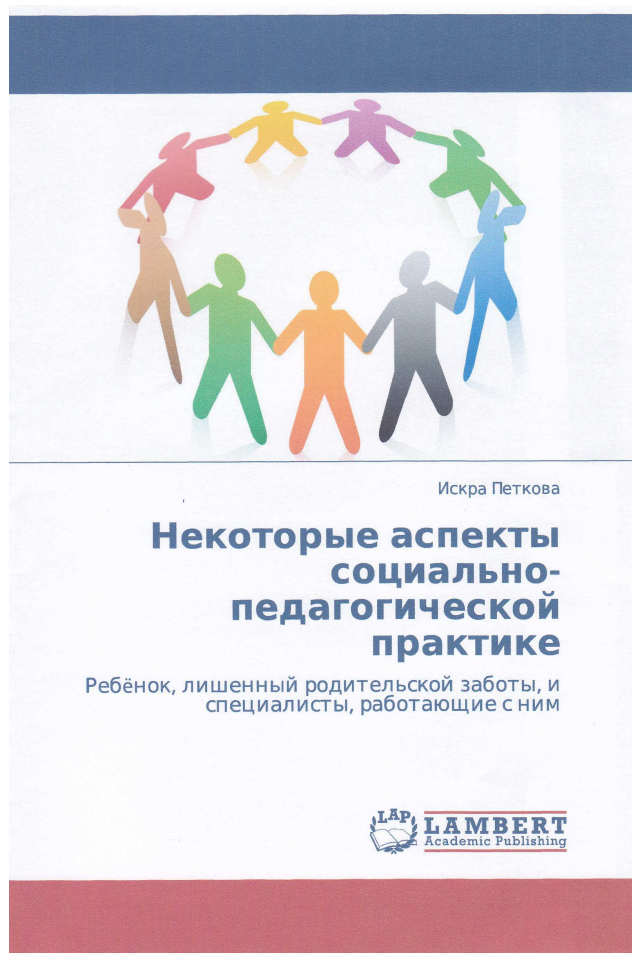
institutions and rendering alternatives to the institutionalized care, social services in the community.

The cycle of children's abilities and needs, planning and implementation of certain activities is followed. Innovative techniques for individual and group work with the child for formation of skills for social inclusion and independent life are suggested. It emphasizes on options for individual work, social inclusion and surmounting negative adjustments and stereotypes toward the children through project work.

Social and pedagogical aspects of the profession pedagogue/educator are displayed. The characteristics of the profession accents on major field of activity, professional culture, professional and colleague ethics of the specialist, working with the child. Approbated in the practice criteria for assessment of social pedagogue/educator's professional activity are suggested, as well as a model for incorporation of young specialists in the working environment.

Key words: child, social pedagogue, methods, forms, social inclusion

Петкова, И. Некоторые аспекты социально-педагогической практике: Монография. Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing; **2013.** 143 с.
ISBN 978-3-659-43132-6

Актуалността на проблемите в работата с детето, лишено от родителска грижа се обуславя от използването на комплексни подходи, които имат уникален характер за всеки един от случаите в социално-педагогическата практика. В настоящата книга се споделят постиженията в социално-педагогическата практика с детето, отглеждано и възпитавано извън семейството. Показват се възможностите за използване на иновативни методи за групова работа с детето при формиране на умения за социалното му включване. Споделят се възможностите за професионално усъвършенстване на специалистите, работещи с децата. Отделено е особено внимание към подготовката на бъдещите специалисти социални работници и социални педагози за професионална реализация в сферата на работа с деца в риск. Книгата дава възможност на работещите и бъдещите специалисти в тази област да приложат показаните модели и техники в социално-педагогическата практика. Тя провокира работещите специалисти да

експериментират и други техники, да разнообразяват и обогатяват възпитателната работа с детето, така че да постигнат най-добър резултат.

Ключови думи: модел, дете, семейство, специалисти, възпитание, социално включване, квалификация, експеримент, мотивация, иновативни методи.

Некоторые аспекты социально-педагогической практике

Актуальность проблемы в работе с детьми, лишенных родительской опеки определяется использованием комплексного подхода, которые имеют уникальный характер для каждого случая в социальной и педагогической практики. В этой книге поделиться достижениями в социально-педагогической практики в процессе воспитания детей вне семьи. Показ возможности использования инновационных методов для групповой работы с детьми в формировании навыков для социальной интеграции. Поделиться возможности для профессионального развития специалистов, работающих с детьми. Особое внимание уделяется подготовке будущих специалистов социальных работников и социальных педагогов для профессионального развития в области работы с детьми группы риска. Книга позволяет сотрудникам и будущим специалистов в этой области для реализации отображаются модели и методы в социально-педагогической практике. Она бросает вызов экспертов экспериментировать с другими методами, чтобы разнообразить и обогатить воспитательной работы с детьми, чтобы они достичь наилучших результатов.

Ключевые слова: модель, ребёнок, семья, специалисты, воспитание, социальной интеграции, квалификация, эксперимент, мотивация, инновационные методы.

Key words: model, child, family, professionals, upbringing, social inclusion, qualification, experiment, motivation, innovative methods.

Петкова, И. Социална педагогика: Учебник за студенти от специалност "Социални дейности" Медицински колеж Медицински университет - Плевен. Габрово: ЕКС-ПРЕС; 2012. 212 с. ISBN 978-954-490-354-1

Курсът лекции по „Социална педагогика“ е разработен в съответствие с изискванията за общопрофесионалната подготовка на специалисти социални работници, които се подготвят в Медицински колеж към Медицински университет. Тази подготовка включва няколко педагогически дисциплини, едната от които е социалната педагогика. Разработените раздели, обезпечават подготовката на бъдещия социален работник.

В раздела теоретични основи на социалната педагогика са изяснени предпоставките за появата и развитието ѝ като научна дисциплина. Проследява се историческото ѝ развитие, същността и съдържанието ѝ като специфична теория и практика, като учебен предмет. Изяснени са същността, целта, предмета и обекта на социалната педагогика. Потърсено е мястото ѝ в системата на педагогическите науки и другите отрасли на човешкото познание.

В следващия раздел се изяснява същността и характеристиката на основни понятия на социалната педагогика: възпитание, социализация, ресоциализация, адаптация, реадаптация, интеграция и дезинтеграция. Изясняват се особеностите и характеристиките на лица и деца със социални проблеми в процеса на социализацията им. Определени са детерминантите на отклоняващото се поведение в социален и педагогически аспект.

Включени са различни групи методи на изследване за оценяване и установяване причините на отклоненията в социалното развитие и определяне конкретните потребности на личността.

Като актуално-значими компоненти, определящи развитието и възпитанието на личността се разглеждат здравното, правното, семейното и религиозното възпитание. Акцентираща се върху гражданското образование, като се изяснява същността на основни понятия – демокрация, гражданско общество, гражданин, гражданско образование. Изяснява се същността на правата на човека и детето и механизмите, гарантиращи спазването им. Коментира се перманентното образование като продължаващо образование и обучение през целия живот на човека. Потърсена е специфичната разлика между ученето на децата и възрастните в концепцията, ролята, готовността за учене, ориентацията към ученето, мотивите за учене. Отделено е внимание на социално-педагогическото консултиране като специфичен метод на помагане на хора в затруднено положение.

Предложен е модел за социално-педагогическа работа с лица със социални проблеми. Като цяло разделът включва работа с хора с увреждания, деца и лица преживели насилие, възрастни и стари хора. Споделен е апробиран практически опит на специализирана институция при работа с деца, отглеждани и възпитавани извън семейната среда.

В отделен раздел е представена системата за социално-педагогическа работа с деца и лица със социални проблеми на национално, местно и институционално равнище. Особеностите на системата се определят от нейния педагогически и по-специално възпитателен и социален характер.

След всяка тема са предложени въпроси задачи и примерни тематик за разработване на реферат. Те подпомагат процеса на самоподготовка на студентите по актуални теми, свързани със социалната педагогика.

Предложеният тест е свързан със степента на усвоеност на учебното съдържание по всички раздели.

Петкова, И., Братанова Г., Росманова И., Иванова К. Наръчник за обучители: Формиране на умения за независим живот за деца от 3 до 7 години. Велико Търново: Фабер; 2012. 172 с. ISBN 978-954-400-728-7

Методология на обучението - в тази глава са разгледани основната цел на Наръчника и принципите на които се основава структурирането на съдържанието за формиране на умения за независим живот от 3-7-годишните деца. Посочени са особеностите в развитието на детето. Представени са особеностите в използването на техниките за работа с деца от предучилищна възраст.

Глава 1 - Всекидневни умения за живот - тази глава съдържа разделите: *Хранене, Хигиена, Грижи за здравето, Подходящо облекло и грижа за дрехите, Парите*. Темата за парите има специфичен характер за децата от предучилищна възраст. Тяхната особеност се обуславя от необходимостта децата да познават паричните знаци и приложението им, но в същото време техните възрастови особености не им позволяват те сами да ги разпределят и боравят с тях.

Глава 2 – Умения за живот, свързани с жилището и местните услуги - в главата се разглеждат темите: *Градът в който живее, Домът в който живее, Училището в което учи*. Темите са обвързани с опознаване на средата в която детето живее и учи. Свързана е с усвояване на знания по правата на детето.

Глава 4 – Човешкото тяло - в тази глава се разработва само една тема за усвояване от децата на знания за човешкото тяло и неговите особености. Част от застъпените идеи в Наръчника, свързани със здравето се разглеждат в темата “Грижи за здравето”.

Глава 5 – Организация живота на детето - тя се разглежда в модулите: *Дневен режим, Организиране във времето и Умение за учене*. Темите имат актуален характер защото са свързани с подготовката на детето за новата му социална роля “ученик“. Тя формира умения за изграждане на времеви представи, умения за организираност и активно усвояване на знания.

Приложение – Литературни творби за деца – събрани са детски стихове, разкази и приказки свързани с темите в Наръчника, които подпомагат усвояването на учебното съдържание от децата.